

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1891. Andrá Kammaren. N:o 29.

Onsdagen den 15 april.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Herr talmannen anmälde till fortsatt föredragning statsutskottets utlåtande n:o 40, i anledning af väckta förslag dels om statsbidrag till enskilda jernvägsanläggningar och dels om nedsättning af räntan å de till dylika jernvägsanläggningar lemnade låneunderstöd af statsmedel.

*Om statsbidrag
till enskilda
jernvägsan-
läggningar
m. m.*

I ordningen förekom

Punkten II.

I särskilda motioner hade föreslagits:

af herrar *F. A. Boström* och *V. Ekenman* (motion i Första Kammaren n:o 22):

att Riksdagen behagade ställa till Kongl. Maj:ts förfogande för låneunderstöd åt enskilda jernvägsanläggningar ett extra anslag af tio millioner kronor, att med två millioner kronor årligen utgå under fem år från och med år 1892 på de vilkor Riksdagen må bestämma;

samt af herr *A. Gumælius* (motion n:o 128 inom Andra Kam-
maren):

att Riksdagen måtte, till låneunderstöd åt enskilda jernvägar intill högst halfva anläggningskostnaden, bevilja och till Kongl. Maj:ts disposition ställa ett extra anslag af 10 millioner kronor, att utgå under 5 år från och med 1892 med 2 millioner om året, dock så, att be-
lopp, som ej anvisats till utgående under ett af dessa år, må disponeras för ett efterföljande år af samma femårsperiod, samt att låne-
vilkoren, hvilka statsutskottet täcktes föreslå, måtte ställas så billiga, som staten utan egen ränteförlust kan bevilja.

Med anledning häraf hemställde utskottet under förevarande punkt:

Andra Kammarens Prot. 1891. N:o 29.

Om statsbidrag
till enskilda
jernvägsan-
läggningar
m. m.
(Forts.)

»att Riksdagen må till låneunderstöd för enskilda jernvägar bevilja och ställa till Kongl. Maj:ts disposition ett extra anslag af 5,000,000 kronor, att utgå under fem år från och med år 1892 med 1,000,000 kronor årligen, dock så, att belopp, som ej blifvit till utgående under ett af dessa år anvisadt, må för ett efterföljande år af samma femårsperiod disponeras, egande Kongl. Maj:t att å detta anslag, till understödjande af nya, ännu ej påbörjade enskilda jernvägsanläggningar, anvisa af Kongl. Maj:t beviljade understödsbelopp, att utgå i enlighet med följande vilkor och bestämmelser:

1:o) att kostnadsförslag och arbetsplan fastställas af Kongl. Maj:t, som ock närmare bestämmer de ställen, hvilka jernväg skall beröra, varande det sökande bolaget skyldigt att godtgöra de särskilda kostnaderna för möjligen erforderliga kontrollundersökningar, besigtningar, extra biträdens användande med mera dylikt, hvilka kunna af kostnadsförslagens och arbetsplanens granskning föränledas;

2:o) att låneunderstödet må utgöra högst hälften af anläggningskostnaden efter det fastställda kostnadsförslaget samt lyftas i mån af arbetets fortgång på sätt och å tider, som Kongl. Maj:t bestämmer, dock med iakttagande deraf, att bolagsmännens inbetalningar å af dem tecknade belopp skola ske i förhållande till de andelar af lånesumman, som lyftas, och före lyftningen af dessa låneandelar; skolande härjemte en tiondedel af den beviljade låneförsträckningen inestå, till dess besigtning af jernvägsanläggningen blifvit i öfverensstämmelse med § 2 mom. 2 af kongl. kungörelsen den 11 december 1874, angående ordningen för afsyning och besigtning af enskilda jernvägar och deras upplåtande för allmän trafik, förrättad, och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen meddelat tillstånd till banans öppnande för allmän trafik;

3:o) att det lånesökande bolaget, för att kunna erhålla statsunderstöd, skall vara skyldigt hos Kongl. Maj:t styrka, att det förfogar öfver ett kapital, som jemte statslånet är fullt tillräckligt till jernvägsanläggningens utförande på sätt arbetsplan och kostnadsförslag innehålla och hvaraf minst så stor del, som motsvarar hälften af den beräknade anläggningskostnaden, bör utgöras af tecknad eller inbetaladt aktiebelopp eller eljest utan återbetalningsskyldighet lemnadt tillskott till jernvägsanläggningens utförande;

4:o) att i afseende å ifrågavarande försträckningar skall iakttagas:
a) att annuiteten beräknas till fem procent å ursprungliga försträckningsbeloppet, af hvilken annuitet först godtgöres ränta efter fyra och en half för hundra å oguldet kapitalbelopp och återstoden utgör afbetalning derå;

b) att anstånd med räntans erläggande må medgifvas för högst tre år, dock icke utöfver ett år från den dag, då, enligt Kongl. Maj:ts bestämmande, jernväg senast skall vara färdig och för trafik öppnad; skolande beloppet af den ränta, med hvars erläggande anstånd sålunda medgifves, till staten inbetalas, sedan genom de stadgade annuitetslikviderna all öfrig ränta, med hvilken anstånd icke beviljats, blifvit

gulden och kapitalet godtgjort, så att efter nämnda tids förlopp med annuitetens erläggande fortfares så länge, till dess äfven beloppet af den ränta, med hvars erläggande anstånd medgifvits, blifvit till staten inbetaldt; och

c) att kapitalafbetalning skall vidtaga tre år efter den dag, då, enligt Kongl. Maj:ts bestämmande, jernväg senast skall vara färdig och för trafik öppnad;

5:o) att jernvägsanläggningen med alla dertill hörande byggnader och materiel, äfvensom all bolagets öfriga egendom, skall utgöra säkerhet för den af staten lemnade försträckning, och staten till säkerhet för sin fordrans utbekommande erhålla inteckning med förmånsrätt framför hvarje annan fordran i den jernväg, för hvars anläggning den ifrågavarande försträckningen beviljats; börande ej mindre såsom vilkor för statslånet erhållande och tillgodonjutande i bolagsordningen intagas stadgande om bolagets skyldighet att till säkerhet för statens fordran inteckna bolagets jernväg med förmånsrätt för samma fordran framför hvarje annan fordran hos bolaget, än ock eu tredjedel af det beviljade statslånet innestå, till dess inteckning med ofvan stadgad förmånsrätt i bolagets jernväg meddelats för förut lyftade andelar af lånet; hvarjemte ofvan berörda sista tredjedel ej må utbekommas, förr än inteckning för dess belopp med förmånsrätt framför hvarje annan fordran än statens blifvit i bolagets jernväg behörigen meddelad;

6:o) att Kongl. Maj:t skall insätta en med särskild instruktion försedd ledamot i direktionen för hvarje jernvägsbolag, som innehar lån af staten, och utse en revisor att deltaga uti granskningen af bolagets förvaltning och räkenskaper, samt att arfvode till sålunda utsedd direktör och revisor skall bekostas af bolaget;

7:o) att hvarje jernvägsbolag, som erhållit statsunderstöd, skall vara skyldigt underkasta sig så väl de bestämmelser i fråga om samtrafik, hvilka Kongl. Maj:t kan finna godt för bolaget bestämma, som ock i öfrigt alla de vilkor och kontroller, som af Kongl. Maj:t pröfvas lämpliga och nödiga; samt

8:o) att hvarje sådant bolag, som nyss är nämndt, må, då Kongl. Maj:t så pröfvar lämpligt, dels utan kostnad eller årlig ersättning undfå upplåtelse af den för jernvägsanläggningen erforderliga, kronan tillhöriga mark, som står under dess omedelbara disposition, hvaremot, när fråga är om boställsjord eller annan åt enskild person med åborätt eller annorledes upplåten kronojord, ersättning derför af bolaget bör lemnas i enlighet med gällande expropriationslag, dels ock kostnadsfritt begagna sådana å kronans egor belägna kalk- och stenbrott jemte grustäppter, som kunna vara disponibla.

Inom utskottet hade herr *Lyttkens* varit af skiljaktig mening och ansett att af annuiteten å lånen till enskilda jernvägsanläggningar, 5 procent, 4 procent borde bestämmas såsom ränta.

Om statsbidrag till enskilda jernvägsanläggningar m. m.

(Forts.)

Om statsbidrag
till enskilda
jernvägsan-
läggningar
m. m.
(Forts.)

Efter det utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af

Herr Lyttkens: Uti de nu föreslagna villkoren för lån till enskilda jernvägar har jag vågat reservera mig mot utskottets föreslagna räntefot, som skulle betinga $4\frac{1}{2}$ proc. ränta och $\frac{1}{2}$ proc. amortering å den gällande skulden. Utskottet har utgått ifrån det, att staten ger ungefärligen detsamma, och att det alltså icke skulle vara riktigt att lemna penningarne som lån till andra mot lägre ränta. Men den närvarande räntefoten är dock lägre — vid sista lånets upptagande betingade sig staten mycket lägre ränta — och de som nu komma och begära lån af staten böra väl få fördelen af att räntefoten blifvit lägre, ehuru väl de icke böra få penningarne till låns mot den nuvarande räntan, utan böra betala den medelränta, som staten förbundet sig att erlægga för alla lånen, de gamla lånen inberäknade, och då blir den ränta, som nu är föreslagen betydligt högre än den staten för närvarande sjelf betalar. — Men det är icke ensamt af denna anledning, som jag yrkar på räntenedsättning.

Staten fordrar af de enskilda jernvägarne dessutom en del uppoffringar, som det icke kan vara rättvist att fordra att de enskilda jernvägarne skola göra. Så, att börja med, fordrar staten, att de enskilda jernvägarne på hvar tionde kilometer skola anlägga s. k. militärstationer. Dessa stationer äro betydligt större än de vanliga och större än banorna kunna vara i behof af för egen räkning. Utrymmet skall vara större. Det är väl sant, att det icke behöves att utlægga spår genast. Men banan skall inköpa jord samt terrassera och planera platsen, för att spåret ögonblickligen skall kunna utläggas. Hvad skyldighet kunna de enskilda jernvägarne hafva till att göra den saken, som staten borde betala på fjerde hufvudtiteln, för försvarets räkning? Dessutom åläggas de enskilda jernvägarne kostnader för militärtransporter, hvartill de icke kunna vara skyldiga, kostnader som någon gång kunna vara rätt betydliga. Och hvad åter militärstationerna beträffar, så kan det ju hända, att de ligga utmärkt bra för banan. Men det kan finnas, som jag kan visa, jernvägar, der det icke alls passar för den öfriga trafiken att förlägga stationerna, der militärstationerna behövas, utan der det för jernvägen är bättre att få andra distanser mellan stationerna; och likväl måste jernvägen anlägga sådana stationer enkom för militära ändamål och planera för dem. Det är ett slags kostnader. En annan kostnad, som de enskilda jernvägarne få vidkännas, är, som nyss antyddes, trupptransporterna. De enskilda jernvägarne skola verkställa trupptransporter för sådant pris, att dessa transporter omöjligen kunna verkställas utan att förlust uppstår, men detta fordras af de enskilda jernvägarne. Ja, det har gått så långt, att militärbefälhafvare, och till och med bara bataljonsbefälhafvare, requirerat extra tåg för att transportera ett par militärer. Sådant medför extra kostnader, låt vara att det sker för närvarande bara en och annan gång om året.

Vidare är det en annan dryg post, nemligen den vanliga postföringen, som åligger de enskilda jernvägarne för ett pris, som är allt annat än rättvist. Går tåget fram och åter endast en gång om dagen, såsom på somliga jernvägar, så kan det gå an, helst när det är en bana som har de gamla vagnarne, som icke hafva så stort utrymme. Men frågan ställer sig på annat sätt, när man tager i betraktande, att de enskilda jernvägarne numera börja bygga vagnar utaf större storlek, och att posten fordrar en vagn, antingen han är liten eller stor, men betalar icke efter utrymmet, utan efter vagn. Då ställer det sig så, att för det andra och tredje posttåget måste jernvägen lemna rabatt, och den rabatten är så stor, att för det andra tåget lemnas 33 proc. och för det tredje tåget 66 $\frac{2}{3}$ proc. När man vet, att staten på sina banor, enligt den komités betänkande och utredning, som sattes till för att uppgöra revision af statens jernvägstaxa, beräknar kostnaden för förändret af postvagn till 18 öre kilometern per kubikmeter på half-vagn, så går det derhän, att de enskilda jernvägarne få föra — i fall man beräknar att postföringen går med tredje tåget (och der post föres med jernväg tre gånger dagligen går just den väsentligaste delen af posten med tredje tåget) — posten för en betalning af 5 öre per kilometer och kubikmeter. — Det är en sådan tunga, man lagt på de enskilda jernvägarne, och ändå fordrar staten att de skola för sina lån betala högre ränta än staten betalar på sina lån. Hvad posten beträffar, hafva de enskilda jernvägarne ingått till Kongl. Maj:t med anhållan om rättelse derutinnan, men ännu har saken icke blifvit afgjord. När det nu är fråga om att lemna lån åt enskilda jernvägar, bör man taga i betraktande all den tunga, som staten lägger på de enskilda jernvägarne, samt att det under sådana förhållanden är obilligt, att staten af dessa enskilda jernvägar fordrar högre ränta, än den sjelf betalar, för det att staten kommer emellan med sin kredit och skaffar dessa lån åt jernvägarne. De orter, som hafva erhållit fördelen att få en statsbana dragen genom sina bygder, behöfva icke göra några uppoffringar i nyssnämnda hänseenden, och staten har ändock på de penningar, den der placerat i jernvägsanläggningar, en mycket lägre ränta, än den här är i fråga på lånen åt enskilda jernvägar, enär staten icke har mer än mellan 2 å 3 proc. ränta å statsbanornas anläggningskostnader. Men nu fordras, att de skola gifva högre ränta än hvad staten sjelf ger. Man har sagt, att det är en fördel för de enskilda jernvägarne att de behöfva betala ränta endast en gång om året, då staten får betala två gånger om året. Men som dessa räntor ej göras fruktbarande så med det samna, lär det väl ej medföra någon förlust för staten, äfven om den icke får denna räntebetalning mer än en gång om året. Då de enskilda jernvägarne hafva stora svårigheter att kämpa med och äro betungande för enskilda och kommuner, som mången gång icke få ett enda öre i utdelning, är det hårdt att staten fordrar alla dessa uppoffringar, och det är så mycket hårdare, som dessa orter dessutom få med sina pengar bidraga till de

Om statsbidrag till enskilda jernvägsanläggningar m. m.

(Forts.)

Om statsbidrag
till enskilda
jernvägsan-
läggningar
m. m.
(Forts.)

räntor, staten betalar på de skulder den gjort för att bygga sina egna jernvägar.

Jag vet mycket väl, att det är omöjligt för mig såsom ensam reservant att få en ändring i statsutskottets beslut, men jag har velat framhålla detta för att visa de orättvisor, som läggas på de enskilda jernvägarne. Det finnes visserligen många andra sådana bördor, men det är hufvudsakligen dessa tre, som trycka mest, och staten borde icke lägga dem på så svaga skuldror, utan i stället kraftigare hjälpa till att bära dem.

Herr *Lilienberg* förenade sig med herr *Lyttkens*.

Vidare anförde:

Herr *Pehrson* i *Törneryd*: Mot hvad den föregående talaren yttrade ber jag få anföra, att det torde vara nyttigt att göra klart för sig, innan man går in på någon räntenedsättning för enskilda jernvägars lån af staten, huru vida man vill att staten skall göra några uppoffringar, någon direkt förlust, på de lån, som staten lemnar dessa jernvägar. Den föregående talaren förmenade att det skulle gå för sig att sätta ned räntan här i fråga till 4 proc. Härmed förhåller sig så, att statens medelränta för närvarande står öfver 4 proc. Före upptagandet af 1890 års lån var statens medelränta 4,188 proc., eller så när 4,19 proc. För närvarande, och efter det sistnämnda lånets upptagande, har medelräntan väl sjunkit, men uppgår i sjelfva verket till öfver 4 proc. Vid sådant förhållande torde det vara klart, att man icke kan nedsätta räntan till 4 proc. för de enskilda jernvägarne, med mindre än att staten direkt gör förlust. — Det torde vara att bemärka, att vid utlemnandet af dessa lån förekommer bland annat, att de enskilda jernvägarne hafva fördelen att slippa betala ränta under de tre första åren. Den ränta, som sig belöper på de tre första åren, den betalas först efter det lånet i sin helhet förräntats och amorterats. Här gör staten en direkt uppoffring, som sänker räntan ifrån $4\frac{1}{2}$ proc., som nu de enskilda jernvägarne betala, till en medelränta af 4,23 proc.

Det nämndes af den föregående talaren också, att det fordras af de enskilda jernvägarne vissa uppoffringar, som de icke behöfde göra, vid anläggningen, för eget behof, utan måste göra det för staten, såsom utläggande af militärspår m. m. Allt sådant är ju saker, som lånesökandena känna till på förhand, och det står dem fritt att begagna sig af lån af staten eller icke. Det förefaller mig, att man icke bör efteråt komma och tala om den saken, utan det bör man hafva tänkt på, innan man sökte lånet. En annan sak, som man efter mitt förmenande också bör taga hänsyn till, är, att om denna Riksdag beviljar en lägre ränta på de lån, som nu äro tilltänkta, får Riksdagen äfven bereda sig på att sätta ned räntan på alla jernväglån, och då

ställer sig saken på det sätt jag förut nämnt, nemligen att då får man påräkna en direkt förlust för statsverket, hvilket väl icke kan vara meningen med denna lånerörelse. Således anser jag för min del icke rådligt att bifalla reservantens förslag. Beträffande det belopp, som blifvit föreslaget i första punkten, har ännu ingenting blifvit yrkadt, och jag har icke heller något att anmärka derom. Jag har böjt mig för utskottets majoritet beträffande beloppets bestämmande till fem millioner kronor och är nöjd med villkoren, som äro föreskrifna för lånens erhållande, och jag tager mig alltså friheten att hos herr talmannen yrka bifall till statsutskottets förslag.

*Om statsbidrag
till enskilda
jernvägsan-
läggningar
m. m*

(Forts.)

Herr Ersson i Vestlandaholm: Herr talman! För min del tror jag det vore oklokt, om staten utlemnade lån till lägre ränta än hvartill medelräntan för staten sig belöper; det skulle alltid blifva ett plus till den förlust, som staten allt som oftast får göra på utlemnade lån till åtskilliga företag, såsom jernvägar, sjösänkingsföretag m. fl. dylika, och det är ju gifvet, att osunda företag oftare framkallas genom lätthet att erhålla lån, och om dertill kommer, att lånen skulle utlemnas till lägre ränta än hvad staten sjelf betalar, så kommer staten in på ett område, som ovilkorligen måste hafva till följd osundhet i affärsverksamheten. På grund af hvad jag nu anfört yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Herr Lyttkens: De båda talarne hafva fäst sig vid att staten skulle göra en förlust, om, såsom jag föreslagit, räntan skulle nedsättas, men då det icke nu är fråga om de gamla lånen, utan om de lån, som staten skulle enligt detta statsutskottets förslag komma att gifva, kan jag icke få i mitt hufvud, att det skulle vara billigt och rättvist mot dem, som äro tvungna begagna sig af de fördeelar staten lemnar genom att träda emellan med sin kredit, om staten skulle på de lån, som nu afses, taga högre ränta än den staten sjelf får betala på de lån den upptager, d. v. s. att staten skulle förskaffa sig en vinst på deras bekostnad. Det är i denna punkt icke det ringaste tal om den gamla räntefoten på statens lån. Den ene talaren säger, att, om vi nu lemnade lägre ränta, skulle äfven innehafvarne af de gamla lånen komma in och begära nedsättning. Det kan ju vara möjligt och till och med troligt, men derom är icke nu fråga, utan det få de som komma efter oss afgöra. Uti statsutskottet gjordes den invändningen, att det visserligen icke kunde förnekas, att staten pålade de enskilda jernvägarne vissa bördor, men i alla händelser vore det icke rätt att därför sätta ned räntan, utan borde staten i stället direkt betala dessa kostnader, som den förorsakar jernvägarne. Det kan väl vara en sanning, men jag vill se, huru det skulle taga sig ut, när det kom till stycket. Det lär väl vara omöjligt att lemna en direkt ersättning för det, som rör samhället och staten i dess helhet. Då vore det väl billigare att sänka den höga räntan, för att derigenom hjälpa dem. Jag vet väl att det är omöjligt att få igenom min åsigt och har därför

*Om statsbidrag
till enskilda
jernvägsan-
läggningar
m. m.*

(Forts.)

icke gjort något yrkande, men jag har icke kunnat underlåta att framhålla detta, på det att ersättningen för de bördor, som läggas på de enskilda jernvägarne, såsom trupptransporter, postföring m. m. icke måtte ställas så lågt, utan att staten betalade hvad det vore värdt, i stället för att som nu betala mindre än hvad saken är värd och mindre än hvad staten får betala på sina egna banor. Då staten på stambanorna betalar 18 öre pr kilometer och på de enskilda 5 öre, är det tydligen alldeles för litet. Det är för att framhålla detta för Riksdagen och för att möjligen få rättelse härutinnan som jag nu yttrat mig.

Det har talats om, att det är så billigt det sätt hvarpå staten transporterar sina fångar. Det är visserligen sant, men på hvems bekostnad sker det? Det är på de enskilda jernvägarnes bekostnad och fångvårdsstyrelsen kan sedan skryta med att den ordnat saken så billigt. Man har talat om, att det utmärkta sätt, hvarpå postverket skötes, gör, att posten lemnar så stor vinst. Jag vill ej bestrida det, men större delen af denna vinst är hemtad från de enskilda jernvägarne, som få bära en stor tunga för de små fördelar, staten bereder dem. Den förtjenst, staten gör på postföringen, har till stor del uppkommit deraf, att posten kan taga i anspråk mer än tre fjerdedels vagn utan att betala för mer än en half. Detta är orättvist, och det är hårdt mot de enskilda, som med sina medel få betäcka de förluster, stambanorna orsaka staten, och som, sedan de med stora uppoffringar både för kommuner och enskilda byggt sina banor, få föra statens trupper och fångar och post mot för liten ersättning.

Herr Persson i Mörarp: Det var med anledning af herr Lyttkens sista yttrande jag begärde ordet. Han måste medgifva, att medelräntefoten på de af staten upptagna lånen öfverstiger 4 procent, och att det således icke kunde rättvisligen försvara sig att på de gamla lånen nedsätta räntan till 4 procent. Men i afseende på de nya lånen påstod han, att med anledning deraf att 1890 års lån kunnat upptagas till lägre ränta, måste staten gifvetvis komma att göra en förtjenst, om staten bestämde räntan till $4\frac{1}{2}$ procent för de lån, som skulle utgå från den ifrågasatta lånefonden. Det är med anledning af detta hans yttrande jag vill be att få nämna, att det lån, som skulle utgöra lånefond för ifrågavarande lån till enskilda jernvägsanläggningar, icke ännu är upptaget, och man vet ännu icke, hvar staten skall upplåna dessa medel eller huru dryga dessa lånevilkor blifva. Herrarne känna alla till, att konjunkturerna icke äro så fördelaktiga nu som under föregående året. Åtminstone tror jag, att fullmäktige i riksgäldskontoret äro alldeles öfvertygade om, att staten icke på långt när kan träffa så fördelaktiga öfverenskommelser om lån under innevarande år som under det föregående. Det är således alldeles ingen säkerhet för, att staten kan låna penningar till denna lånefond, så att staten sjelf icke får betala mer än 4 procents ränta.

Jag vill dessutom till herr Lyttkens rigta en vördsam hemställan,

huru vida han verkligen tror, att, om man bestämmer räntan på de nya jernvägslånen till 4 procent, det då är möjligt att bibehålla $4\frac{1}{2}$ procents ränta för de gamla lånen. Jag för min del tror det icke. Jag är öfvertygad om, att detta skulle blifva för Riksdagen omöjligt till följd af de starka anlopp som komme att göras.

Om statsbidrag till enskilda jernvägsanläggningar m. m.

(Forts.)

Det är dessa omständigheter jag i anledning af hans yttrande velat bemärka. För öfrigt ber jag att få instämma med herr Pehr Pehrson i hans yrkande.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition biföll kammaren utskottets hemställan.

Under *punkten III* hemställde utskottet, att af herrar L. W. Lothigius m. fl., O. Melin m. fl. och J. A. Sjö väckta motioner om understöd åt vissa särskilda jernvägsanläggningar icke måtte till någon vidare Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning häraf anförde:

Herr Sjö: Ehuru utskottet afstyrkt min motion angående understöd för byggande af en jernväg från Elmhult till Emmaboda, kan jag dock icke annat i afgörandets stund än söka »väcka till lif» det framlagda förslaget.

Af de motionen bifogade handlingarne finner man, att koncessioner äro meddelade, att bolagsordning har af Kongl. Maj:t faststälts, och att det deri bestämda aktiekapitalet är mer än fulltecknad. Det är således ingenting annat som återstår, för att bolaget skall få träda i kraft och arbetet börja, än att det af mig begärda understödet af 1,500,000 kronor beviljas. När jag nu anhåller om detta, begär jag icke mer än andra bolag i så fall erhållit; och jag ber äfven att få erinra om de fördelar, som kommit de orter till del, genom hvilka statsbanor blifvit framdragna, och hvilkas befolkning icke behöft uppoffra ett enda öre för att erhålla lättare kommunikationer. Jag ber äfven att få erinra derom, att då Karlskrona—Vexjö-jernvägen byggdes, beviljades ett belopp utan återbetalningsskyldighet af 1,100,000 kronor, hvarförutom den äfven erhöll låneunderstöd; likaså erhöll Oskarshamn—Eksjö-jernvägen 1,000,000 kronor till skänks och, om jag ej missminner mig, Nässjö—Hallands-jernvägen 1,500,000 kronor. Det är sant, att Karlskrona—Vexjö-jernvägen fick sin gåfva med vilkor att den skulle byggas bredspårig, på det att staten skulle kunna på densamma från sin jernväg vid förefallande behof forsla krigsmateriel m. m. till flottan i Karlskrona. Men enligt mitt förmenande eger icke staten nu större rätt än hvilken enskild person som helst att frakta gods eller manskap utan betalning. Då det nu är meningen, att den af mig föreslagna jernvägen skulle blifva bredspårig, och

Om statsbidrag
till enskilda
jernvägsan-
läggningar
m. m.

(Forts.)

då genom ifrågavarande jernvägsanläggning vägen från Karlskrona och Kalmar till skånska kusten komme att blifva cirka 3 mil kortare, än vägen öfver Alfvesta—Vexjö, så torde deraf följa, att den icke allenast för den ort, den skulle genomlöpa, utan äfven för staten skulle blifva till stort gagn. Härtill må läggas, att den del af Kronobergs län, som komme att genomskäras af denna bana, har stora odlingslägenheter och skogrika trakter, och att banan komme att beröra fabriker och andra anläggningar, hvarifrån jernvägen skulle få mycket fraktgods, såsom jern, gjutgods, trämassa och virke, för att ej tala om spanmål och ladugårdsprodukter af diverse slag, hvilka alster nu på dåliga och långa vägar måste forslas till närmaste jernvägsstation eller hamnplats. Då nu Riksdagen varit så välvilligt stämd mot andra jernvägsbolag och nu senast på förmiddagen beviljat ett bolag ett låneunderstöd på 2,350,000 kronor, oaktadt icke större aktiebelopp än 1,750,000 kronor blifvit tecknadt, så tager jag mig dristigheten hos denna kammare anhålla om bifall till min motion och afslag å utskottets afstyrkande utlåtande.

Herr *Petersson* i Dänningelanda förenade sig med herr *Sjö*.

Herr *Pehrson* i Törneryd yttrade: Jag skall anhålla att med några ord få bemöta den nästföregående talaren. Han afsåg, så vidt jag rätt uppfattade hans anförande, med sitt yrkande, att till det jernvägs-lån, hvarom han motionerat för en tilltänkt jernväg mellan Elmhult och Emmaboda, skulle fogas en fördel utöfver hvad enskilda jernvägar i allmänhet hafva att påräkna såsom statsunderstöd, nemligen att Riksdagen skulle bevilja det blifvande bolaget dels ett lån, dels ett anslag utan återbetalningsskyldighet. Han anförde såsom stöd för sin begäran, att andra enskilda jernvägsanläggningar hade erhållit sådana anslag, exempelvis Karlskrona—Vexjö-jernvägen. Jag vet emellertid icke, huru vida kammaren kan anse den här ifrågasatta jernvägen Elmhult—Emmaboda vara af sådan betydelse för landet, att det vore skäl att medgifva densamma bättre vilkor med afseende å understöd af staten än enskilda jernvägar i allmänhet. Är det så, att denna jernväg icke kan anses vara till större gagn för landet än enskilda jernvägar i allmänhet, så vet jag icke, på hvilken grund man kan göra anspråk på fördelaktigare vilkor med afseende å statsunderstöd än dem som erhållas af andra enskilda jernvägar. Det är af denna anledning jag tror, att statsutskottet haft goda skäl för sitt beslut, och anhåller jag därför om kammarens bifall till detsamma.

Herr *Andersson* i Löfhult: Det är icke mycket hopp om att motionen skall blifva af kammaren bifallen, då statsutskottet enhälligt afstyrkt densamma. Jag ber dock att få framhålla, huru som invånarne i den trakt, hvarigenom jernvägen skulle gå, visat sig beredvilliga att underkasta sig stora uppoffringar; stora summor hafva tecknats så

väl af kommuner som af enskilda personer. De äro ock villiga att bygga banan bredspårig, så att — såsom en föregående talare nämnt — fraktgodts skall kunna föras ifrån östkusten till sydkusten, från Karlskrona och Kalmar till Skånes bygder. Då nu dessa kommuner icke ryggat till baka för kostnaderna, synes det, som om Riksdagen borde vara välvilligt stämd mot förslaget och bevilja dels det låneunderstöd, dels det anslag utan återbetalningsskyldighet, som blifvit begärdt, hvarför jag för min del skall anhålla om bifall till motionen.

Om statsbidrag till enskilda jernvägsanläggningar m. m.
(Forts.)

Herr Sjö: Det var med anledning af den ärade statsutskottsledamotens yttrande som jag anhöll om ordet. Han sade, att om kammaren skulle bifalla min motion och lemna denna jernväg det begärda understödet, så skulle den komma i åtnjutande af en fördel, som andra icke erhållit. Jag ber dock att få upprepa hvad jag i mitt förra anförande yttrade, att det är flere jernvägar, som erhållit lika stora, ja större fördelar än jag här ifrågasatt. I det hänseendet borde vi alltså icke vara af olika mening. Jag tror verkligen, att man kan hafva lika berättigade anledningar att bevilja denna jernväg understöd som t. ex. Karlskrona—Vexjö-jernvägen. Ty den nu ifrågasatta jernvägen skulle blifva af ganska stor betydelse i strategiskt hänseende, derigenom att vägen från Karlskrona till skånska kusten blefve ungefär 3 mil kortare än vägen öfver Alfveta—Vexjö. Man skulle derigenom vinna icke allenast tid, utan äfven penningar. Men det är ej allenast för staten den skulle vara till gagn så i krigiska som fredliga tider, utan äfven för den ort, genom hvilken den skulle gå fram. Vi veta, att Småland är ett land, hvars natur är karg, såsom en stor del af vårt fädernesland. Der behöfvas icke allenast i allmänhet lättare kommunikationer till fabriksnäringarnas och jordbrukets upphjelpande, utan särskildt denna trakt är i behof af allt det bistånd som den i detta hänseende kan erhålla.

Jag yrkar därför, herr talman, fortfarande bifall till min motion.

Häruti instämde herr *Björkman*.

Öfverläggningen var härmed slutad och sedan herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten IV.

Bifölls.

§ 2.

Efter föredragning af bankoutskottets memorial n:o 9, med förslag till omröstningsproposition med anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om bankoviinstens användande blef den af utskottet föreslagna voteringspropositionen af kammaren godkänd.

Om förändrad
lagstiftning
ang. handel
med vin och
maldrycker.

§ 3.

Till kammarens afgörande förelåg Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 1 (i samlingen n:o 11) i anledning af väckta motioner om förändrad lagstiftning angående handel med vin och maldrycker.

Punkten 1.

Anslutande sig till de yrkanden, som framstälts i en inom Andra Kammaren af herr *P. Waldenström* väckt motion, n:o 167, i hvilken motion 59 af kammarens ledamöter instämt, hemstälde utskottet under *mom. a:*

»att Andra Kammaren för sin del besluter, att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om sådan ändring i kongl. förordningen angående handel med vin och maldrycker den 24 oktober 1885:

dels att försäljning af dessa drycker till afhemtning ej må å landsbygden förenas med annan handel, till hvars bedrivande särskild anmälan erfordras;

dels och att rättighet till försäljning af maldrycker till mindre belopp än tio liter må å landsbygden förvärfvas i den ordning, som § 11 af förenämnda kongl. förordning redan stadgar i fråga om försäljning af vin».

Efter uppläsande häraf begärdes ordet af

Herr Redelius, hvilken inom utskottet varit af skiljaktig mening och yttrade: Då jag icke i allo kunnat följa utskottet till det slut, hvartill det kommit, torde det vara min »skyldighet» att förklara anledningen till den reservation, jag vid betänkandet fogat, och vill jag för sådant ändamål nu yttra några få ord.

Jag vill här vid lag häfda frihetens grundsats i så måtto, att jag vill, det hvar och en må hafva rättighet att nyttja de ifrågavarande dryckerna, de må vara mer eller mindre sprithaltiga, men derjemte också, att den, som vill slippa dem, må hafva rättighet härtill. Denna privata rättighet, så att säga — hvilken väl hvar och en lemnar obestridd, förmodar jag — vill jag utsträcka till de särskilda kommunerna, så att den kommun, som vill hafva försäljning af dessa drycker, må hafva den, och den, som icke vill det, må slippa, hvarför jag vill gå med på, att kommunalnämnderna och kommunalstämmorna eller båda gemensamt må ega rättighet att bestämma, huru vida handel med dessa drycker skall få ega rum på ett eller annat ställe inom kommunen eller icke. Dervid vill jag stanna, ty hvad sedermera beträffar förekommande af de oordningar, man med mer eller mindre skäl klagat öfver, så tror jag, man i detta afseende skulle kunna skaffa sig nöjaktig kontroll, om hvarje kommunalstyrelse finge beslutanderätt äfven i detta fall.

Jag vill icke yttra mig om dessa dryckers inflytande på nykterheten, oaktadt flere af motionerna i sina motiveringar talat derom. Jag anser nemligen detta vara alldeles onödigt, ty ingen bland oss lärer väl vilja förorda dryckenskapen eller bestrida nykterhetens goda. Då jag således tror, att alla äro ense i detta afseende, anser jag det också vara öfverflödigt att spilla några ord om den saken. Här är således hufvudsakligen fråga om en sak i ordningens intresse, ty att oordningar kunna uppstå vid försäljning af sprithaltiga drycker, tror jag icke behöfver mera bevisas än med hvad utskottet anfört i sitt betänkande. Men den i detta afseende erforderliga kontrollen synes mig kunna vinnas på det sätt, att vederbörande kommunalstyrelser finge afgöra, huru vida dylik försäljning finge ega rum eller icke. Då oordning här vid lag skett, finge den person, som visat sig olämplig att sköta en sådan handel, sluta dermed, på grund af kommunalstyrelsens derom fattade beslut. Om detta blefve effektivt, så att det icke kunde upphävas af högre myndighet, tror jag, att man i detta afseende icke mera kan skäligen begära.

På grund häraf vill jag nu hemställa om proposition på följande förändrade lydelse af det föreliggande momentet, nemligen: att Andra Kammaren för sin del besluter, att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om sådan ändring i kongl. förordningen angående handel med vin och maldrycker den 24 oktober 1885, att rättighet till försäljning af maldrycker må å landsbygden förvärfvas i den ordning, som § 11 af förenämnda kongl. förordning redan stadgar i fråga om försäljning af vin.

Vidare anförde:

Herr Sven Nilsson: Jag förstår icke riktigt det yrkande, som herr Redelius nyss gjorde, men är verkligen litet förvånad deröfver, att man vill i det förslag, som nu föreligger, ställa landsbygden och städerna i något slags harnesk mot hvarandra. Jag kan icke förstå hvarför man vill stifta särskilda lagar för landsbygden och särskilda för städerna i förevarande fall. För mig är det alldeles oförklarligt, att det skall vara mindre behöfligt att få dessa lagbestämmelser i fråga om försäljning af vin och maldrycker att gälla för städerna, än för landsbygden. Om detta förslag antages, är jag viss derom, att man temligen snart skulle komma fram med ett förslag, hvarigenom man i detta fall ville söka åstadkomma likställighet mellan landsbygden och städerna. Det finnes tillräckligt många tillfällen ändå att uppställa stridigheter mellan städerna och landsbygden, utan att man behöfver göra sådana i en så enkel författning som den nu ifrågavarande. Jag är alldeles på det klara dermed, att, om detta förslag antages, och man gör det lika gällande för städerna som för landsbygden, innefattar detta icke annat än att man förbjuder, att nämnda drycker skola få försälas gemensamt med annan handel. Den andra författ-

Om förändrad lagstiftning ang. handel med vin och maldrycker.

(Forts.)

*Om förändrad
lagstiftning
ang. handel
med vin och
maltdrycker.*

(Forts.)

ningen står ju alltid kvar, så, att, om en kommun vill hafva handel med vin och maltdrycker, skall anmälan härom försiggå i den vanliga ordningen, hvilken redan är beslutad. Det är således icke omöjligt, att man kan både på landsbygden och i städerna få dessa rättigheter, men försäljningen skall försiggå på ett särskildt ställe och får icke utöfvas i förening med annan handel.

På grund häraf skall jag anhålla om den förändring i mom. a) att orden »å landsbygden» i första punkten uteslutas. Punkten skulle alltså få följande lydelse: »dels att försäljning af dessa drycker till afhemtning ej må förenas med annan handel, till hvars bedrivande särskild anmälan erfordras», o. s. v. Jag har gjort detta yrkande, på det att man genom det framlagda förslaget icke skall ställa upp nya svårigheter och nya tvistefrön mellan städerna och landsbygden.

Herr Sjö: Jag är i likhet med den näst föregående talaren alldeles öfvertygad derom, att det är oegentligt att stifta olika lagar för städerna och för landsbygden. Men herrarne veta litet hvar, hvarför detta förslag framkommit. Det har ju framkommit deraf, att Första Kammaren afslog ett ungefär liknande förslag vid förlidet års riksdag. Hvad var väl nu då att göra för dem, som önskade en förbättring i lagstiftningen i detta hänseende, än att söka skilja landsbygden och städerna från hvarandra. Säkert är, att, som förhållandet nu är på landsbygden, är det svårt derför, att hos handlandena, som hafva öl till försäljning endast för afhemtning, händer det ofta, att köparne äfven få dricka upp det inne hos dem. De dagakarlar, som hafva plats vid jernvägsstationerna och på andra ställen, i närheten hvaraf en dylik handlande finnes, hafva derigenom lätt tillgång till dessa drycker, och det går derför ofta till på det sättet, att dessa arbetare dricka upp hela den lilla dagspenning de hafva och hvarmed de skulle föda hustru och barn. Likaså är förhållandet ofta med landtmännen. De resa in till stationerna med spannmål, trävaror och produkter från sina hemman, men dricka i många fall der upp, hvad de fått för sina medförda alster. När de sedan skola hafva penningar till behöfliga utgifter, finnas inga, ty de hafva redan gått åt på det omnämnda sättet. — Jag tror verkligen, att, oaktadt jag icke gerna är för en undantagslagstiftning för landsbygden gent emot städerna, jag dock är benägen att taga detta förslag, sedan jag sett, huru mycket ondt försörskats deraf, att våra herrar handlande på landsbygden hafva till försäljning denna förföriska dryck, som förstört så många personer både i ett och annat hänseende. Jag skall derför taga mig friheten att yrka bifall till utskottets förslag. Det är här icke fråga om annat än en skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t, och jag tror, att Kongl. Maj:t nog skall tillse, att det blifver en sund och god lagstiftning i detta fall. Derom har jag den allra största förhoppning.

Herr Bülow: Jag är ense med herr Sven Nilsson derom, att

det icke bör vara olika lagstiftning för städerna och för landsbygden, och tror heller icke någon sådan behöfver ifrågakomma här, ty i städerna råder fylleri mycket starkare än på landsbygden. Det är visserligen sant, att man i städerna har polis, men jag tror, att det icke är polisen, utan lagen, som i första hand skall reglera dessa förhållanden. För öfrigt vill jag be, att Andra Kammaren måtte rigta den allra största möjliga uppmärksamhet på dessa frågor, som här förekomma, ty då folket i allmänhet klagat deröfver, att lagen i detta fall icke är tillräcklig för ordningens upprätthållande, och sjelft begär strängare bestämmelser för befordrandet af mera nykterhet inom samhället, så tror jag, att denna kammare äfven bör egna så mycken uppmärksamhet som möjligt åt dessa frågor och nu åtminstone vidtaga de åtgärder, som här föreslagits.

Om förändrad lagstiftning ang. handel med vin och maltdrycker.

(Forts.)

Herr Sven Nilsson: Min uppmärksamhet har blifvit fäst derpå, att äfven i nästa stycket af mom. a) förekomma orden »å landsbygden». Det är alldeles uppenbart, att i konsekvens med det yrkande, jag nyss framstälde, jag äfven yrkar, att dessa ord der skola utgå.

Det är äfven en annan omständighet, hvarå min uppmärksamhet nu blifvit fäst, nemligen den, att Kongl. Maj:t till denna Riksdag framlagt en proposition rörande den nu ifrågavarande förordningen. Lagutskottet har redan uppsatt sitt betänkande, hvilket visserligen ännu ej är föredraget, men naturligtvis kommer att med snaraste föredragas, då det redan är till kammaren utdeladt. Jag hemställer därför, huru vida det icke skulle vara skäl att låta den nu föreliggande frågan hvila, till dess lagutskottets betänkande blifvit afgjort. Jag ber alltså få ändra mitt förra yrkande derhän, att jag nu hemställer om frågans återremitterande till utskottet.

Herr Redelius: Med anledning af herr Sven Nilssons yrkande på återremiss i syfte, att utskottets betänkande borde ändras i sådan riktning, att de ifrågasatta lagbestämmelserna borde gälla äfven *städerna* och icke blott landsbygden, hvadan ur utskottets kläm ordet *landsbygd* skulle utgå, ber jag få upplysa, att icke någon af motionerna har en sådan utsträckning, som detta yrkande förutsätter, utan motionärerna hafva endast yrkat, att de föreslagna förändringarne i förordningen om handeln med vin och maltdrycker skulle gälla *landsbygden*, men icke gjort samma yrkande för städerna.

Utskottet har icke ansett sig behörigt att gå längre, än motionärerna föreslagit; och detta är anledningen till, att utskottet icke utsträckt de önskade förändringarne till städerna, utan endast talat om landsbygden.

Herr Bratt: Jag vill, herr talman, med några ord bemöta hvad här uttalats mot utskottets förslag, och jag tänker då först på min ärade utskottskamrat, reservanten, hvilken hade ett yttrande, som fäste

*Om förändrad
lagstiftning
ang. handel
med vin och
maltdrycker.*

(Forts.)

min uppmärksamhet. Han ansåg nemligen, att motionärernas förslag framkommit endast i *ordningens* intresse, men icke i *nykterhetens*. Jag delar icke hans uppfattning i detta fall. Så vidt jag kunnat förstå motionerna, så är det framför allt just i nykterhetens intresse som de framkommit. Det är beklagligt, om oordningar uppstå, men det är bättre att förekomma dem genom att söka verka för allmän sedlighet och nykterhet, än att genom polisförordningar sätta en gräns för dem. Jag anser därför, att det varit i nykterhetssträfvandenas intresse fullt välbetänkt af motionärerna, då de framhållit och sökt förminska det ofantliga missbruk af vin och maltdrycker, som är rådande på landsbygden i följd deraf, att handeln med dessa drycker är förenad med annan handel. Det finnes ej heller enligt min tanke någon bättre och säkrare metod att förekomma detta onda än att skilja vin- och ölhandeln från annan handel, och detta på samma grunder som och i full konsekvens med det stadgande i bränvinsförsäljningsförordningen, enligt hvilket bränvinshandel icke får i vanlig handelsbod utöfvas.

Hvad beträffar den olikhet i lagstiftningen för stad och land, som man har anmärkt såsom en oegentlighet i utskottets förslag, så har redan herr Redelius förklarat skälet dertill, nemligen att det icke nu föreligger någon motion om att den ifrågasatta inskränkningen i vin- och ölhandeln äfven skulle utsträckas till städerna. Men för öfrigt ber jag att få framhålla, att det ju redan finnes i åtskilliga fall olika lagstiftning för land och stad, påkallad af de olika förhållanden som på ena eller andra stället äro rådande. Så är t. ex. fallet först och främst med det närbeslägtade stadgandet om försäljning af vin, dernäst med ordningsstadgan för rikets städer, hvilken naturligtvis icke har tillämpning på landsbygden. Dessutom finnes ju för städerna särskild byggnads- och brandstadga samt i öfrigt åtskilliga författningar, som ej gälla landsbygden; och jag har för min del icke sport, att någon olägenhet deraf uppstått.

Herr Sjö uttalade en åsigt, som jag instämmer i, nemligen att, ehuru det visserligen hade varit önskvärdt att få en lika lagstiftning för stad och land uti nu ifrågavarande hänseende, man likväl, då erfarenheten lärt, att ett bestämdt motstånd möter i Första Kammaren mot en sådan lagstiftning, och då behovet af en ändring i alla händelser är större för landsbygden än för städerna, nu bör, jemlikt motionärernas förslag, inskränka sig till att begära denna ändring för landsbygden.

Herr talman! Jag anhåller alltså att få yrka bifall till utskottets förslag oförändradt.

Herr *Anderson* i Hasselbol instämde med herr *Bratt*.

Herr *Alsterlund* yttrade: Herr talman, mine herrar! Det hade visserligen varit önskligt, att en gemensam lag rörande denna fråga hade kunnat komma till stånd för stad och land, men då, på de skäl,

som herr Sjö har framhållit, det var att befara att en framställning härom icke skulle vinna Riksdagens bifall, så ansågs det klokast att nöja sig med motion om en lag uti ifrågavarande syfte endast för landet.

Jag har bott under flera år i landtkommuner, och min erfarenhet från denna tid är den, att många, ja, ganska många personer söka handelsrätt på landet hufvudsakligen i det syfte att der idka försäljning af vin och öl, och att all annan handel är för dem en bisak samt ett medel för utöfvande af vin- och ölförsäljning. Det vin, som sålunda tillhandahålles, är så starkt, som det kan vara för att icke komma under rubriken »spritdrycker».

Att dessa vin- och ölkrogar, ty det är rätta namnet på de handelsbodas, der försäljning af vin och öl är hufvudsak och annan handel bisak, skola åstadkomma samma onda i moraliskt och i ekonomiskt hänseende som andra krogar, är alldeles gifvet. Skilnaden emellan vin- och ölkrogen samt den krog, der spirituosa tillhandahålles, är endast den, att det är dyrare att tillfredsställa rusdrycksbegäret på den förra än på den senare.

I Norrland bedrifves, som bekant är, en mycket stor trävaru- och sågverksrörelse, som fordrar eu talrik arbetarepersonal dels vid lastageplatserna, dels vid sågverken och dels vissa tider på året utefter flottningslederna. Det är på dessa ställen samt i de s. k. kyrkostäderna, som finnas mångenstädes i öfre Norrland, och i hvilka städer om lördagarne, synnerligast vid de större helgerna, jemförelsevis mycket folk samlas, som vin- och ölhandlarne slå ned sina bopålar och i skydd af förvärfvade handelsrättigheter utöfva sitt skadliga yrke. Många och stora äro de oordningar, som genom denna vin- och ölhandel uppstått, det är ett faktum.

Det är visserligen sant, att kommunalnämnden eger att förbjuda vin- och ölhandel, då oordningar deraf uppkommit, men det är lättare sagt än gjordt att kunna åstadkomma ett sådant förbud. Jag har flera gånger som medlem i kommunalnämnd varit med om att utfärda dylikt förbud, och konungens befallningshafvande har äfven fastställt detsamma, men så har den, som drabbats af förbudet, klagat, och Kongl. Maj:t har ofta upphäft förbudet på den grund, att det ansetts, att full bevisning, att oordningar uppkommit genom klagandens vinhandel, icke förelegat, och så har vin- och ölhandeln fortsatts på samma sätt och med samma skadliga följder som förut; jag tror därför, att om Riksdagen beslöte, att vin- och ölhandel icke finge bedrifvas å landsbygden i förening med annan handel, så skulle detta i ej ringa grad främja nykterhetssaken.

I vårt land pågår en stor nykterhetsrörelse, och det har bildats, såsom vi veta, föreningar under namn af »Blå bandet» och »Goodtemplarloger» i syfte att sätta en damm för rusdryckernas förhärjande flod, och dessa föreningar hafva arbetat, jag kan betyga det, i det län, der jag bor, med välsignelserik framgång. Jag håller nu här i min hand petitioner från sådana föreningar i de städer, jag har den äran

Om förändrad
lagstiftning
ang. handel
med vin och
maltdrycker.

(Forts.)

och det förtroendet att representera, med anhållan att jag skall främja i hvad jag kan nykterhetsaken, och som jag anser det vara Riksdagens skyldighet att räkna nykterhetsföreningarna handen i deras ädla sträfvan den för folkets och landets väl, så yrkar jag, herr talman, bifall till utskottets förslag.

Herr Andersson från Malmö: Min ståndpunkt i denna fråga har jag vid så många föregående tillfällen tillkännagifvit, att jag icke ämnat här i afton ingå på ämnet, men det är hufvudsakligen med anledning af hvad herr Sven Nilsson yttrat, som jag begärt ordet. Han sade nemligen, att det vore olämpligt att i denna lagstiftning göra en skilnad mellan land och stad; han menade, att man icke borde öka antalet af dessa olikheter dem emellan, som redan förut finnas. Men, mine herrar, med detta förhållande är det kanske något säreget. Det har också visat sig, att Kongl. Maj:t icke dragit sig för att just i denna fråga göra skilnad mellan land och stad, och detta på ganska goda skäl.

Som herrarne veta, beslöt Riksdagen för några år sedan att ingå till Kongl. Maj:t med anhållan att rättighet till försäljning af vin och maltdrycker till *afhemtning* skulle sökas i samma ordning som för rättighet att *utskänka* dylika drycker. Kongl. Maj:t affordrade då respektive länsstyrelsens utlåtande, huru vida det i ordningens och nykterhetens intresse vore nödvändigt att göra en sådan bestämelse.

Det visade sig då af alla länsstyrelsernas uppgifter, att dermed icke var så farligt, som man påstått. Om jag icke misstager mig, var det ingen af länsstyrelserna, som hade att påvisa några anmärkningsvärdare ordningar såsom förorsakade af denna vin- och ölhandel, åtminstone ej af den sistnämnda. På denna grund biföll Kongl. Maj:t Riksdagens skrivelse endast i så måtto, att man skilde vinet från ölet, d. v. s. att handlande *på landet*, som önskade sälja vin till en mindre kvantitet än 10 liter, skulle gå till väga på det sätt, som förordningen nu derom bestämmer. Men ölförsäljningen förblef fortfarande fri. För städerna gjordes ej någon inskränkning.

Här har nu i kammaren både i dag och vid många föregående tillfällen sagts, att man äfven i städerna har mycket stora olägenheter af att öl- och vinhandeln är förenad med annan handel. Men för min del får jag säga, att jag sätter större tilltro till de uttalanden, som de respektive länsstyrelserna hafva gjort, än till de enskilda uttalanden, som framkommit här i kammaren. Och jag ber att få tillägga, att min personliga erfarenhet är densamma som länsstyrelsernas. Just af *den* ölhandel, som här är i fråga, har jag mig icke bekant, att några som helst ordningar uppstått. Här ha ju också suttit och sitta personer i kammaren, som specielt haft och hafva att göra med lagarnes efterlefnad, såsom borgmästare och dylika embets-

män; och de hafva så godt som alla enstämmigt intygat detsamma, att några nämnvärda oordningar icke försports genom denna handel.

Alltså tror jag, att då man skilt på denna handel med afseende på vinet, det icke skall vara mera omöjligt, i fall majoriteten inom kammaren så vill, att göra det i afseende på ölet. Då här för öfrigt icke föreligger någon motion i syfte att skilja ölhandeln från annan handel *äfven i städerna*, så kan jag för min del icke finna, att något beslut derom nu kan fattas. Deremot instämmer jag i herr Sven Nilssons yrkande om återremiss till utskottet; och jag gör detta med anledning af det lagutskottsbetänkande, som här utdelats i dag. Som herrarne veta, har Kongl. Maj:t för kort tid sedan inkommit till Riksdagen med förslag till förändring i denna förordning, i hvad densamma afser rätten att kringföra öl till salu, hvilket förslag blifvit af lagutskottet tillstyrkt. Jag tror att om Riksdagen antager detta förslag, så skall man hafva vunnit rätt mycket.

Det är emellertid icke lämpligt att nu tala om detta Kongl. Maj:ts förslag. Jag skall därför inskränka mig till det sagda och be att få instämma i yrkandet om återremiss till utskottet.

Herr Bergendahl: Herr talman! Jag befinner mig fortfarande på samma ståndpunkt till denna fråga som förra året. Jag anser för min del det icke lämpligt att, såsom utskottet har föreslagit, beröfva en handlande på landet förmånen att försälja maltdrycker, så mycket mindre som jag icke tror, att derigenom de oordningar, som till äfventyrs kunna genom maltdrycksförsäljning uppstå, skola kunna förekommas.

I år föreligger den skilnaden mot det förslag, som förra året var i fråga, att handlande i stad fortfarande medgifves att sälja maltdrycker, medan en landthandlande deremot enligt utskottets förslag, om det blir antaget, icke skall ega denna rätt. Jag tror likväl icke, att detta förslag skall leda till det åsyftade målet. Ty om inom en kommun landthandlandena blifva förbjudne att sälja maltdrycker, så komma otvifvelaktigt de mindre bemedlade, som vilja köpa öl, att slå sig tillsammans för inköp deraf från städerna i större quantiteter; och detta tror jag kommer att leda till vida betänkligare följder, än de missbruk medföra, som man vill afhjelpa.

Hvad åter angår herr Redelii yrkande, att öfverlåta åt de kommunala myndigheterna att bestämma, huru vida en landthandlande bör ega rätt till denna försäljning eller icke, så instämmer jag för min del deri. Redan vid förra riksdagen har jag varit med om detta förslag, och jag hyser i år samma mening, och då jag således med min uppfattning icke finner skäl att gå så långt som motionärerna, förenar jag mig med herr Redelius. Mig förefaller att det varit lämpligt och fördelaktigt just för det syftemål, som motionärerna afse, om de hade nöjt sig med ett sådant förslag. Att emellertid i denna kammare motionärernas förslag kommer att gå igenom, tager jag för gifvet. Men

Om förändrad lagstiftning ang. handel med vin och maltdrycker.

(Forts.)

*Om förändrad
lagstiftning
ang. handel
med vin och
maltdrycker.*

(Forts.)

jag undrar om förhållandet blir detsamma i Första Kammaren. Att döma af den diskussion, som der fördes vid förra riksdagen, tror jag verkligen, att mera skulle hafva vunnits, om man inskränkt sig till hvad herr Redelius föreslagit. Då hade man åtminstone åstadkommit ej så obetydligt. Och att jag verkligen vill att något skall göras i saken, tror jag mig hafva visat genom att förena mig med reservanten.

På grund af hvad jag sålunda tagit mig friheten anföra ber jag att få yrka afslag på utskottets betänkande i punkt. 1 mom. a, men deremot bifall till andra delen af samma punkt.

Herr Lilienberg: Jag begärde ordet med anledning af talarens på skånebänken nyss framställda yrkande, att betänkandet skulle återremitteras på grund deraf, att ett lagutskottets utlåtande i dag inkommit på kammarens bord rörande Kongl. Maj:ts proposition om ändring i vissa delar af förordningen angående handeln med vin- och maltdrycker. Denna kongl. proposition afser emellertid alldeles icke de delar af författningen, som nu här i det tillfälliga utskottets betänkande äro i fråga. Propositionen afser att förebygga de missbruk, som på många ställen inrotat sig vid kringförandet till salu af maltdrycker från bryggerierna. Att ett visst sammanhang förefinnes mellan de båda förslagen, så vidt som de begge två afse inskränkningar i handeln med maltdrycker, vill jag visserligen icke förneka. Men då diskussionen nu redan kommit så långt in i sjelfva saken, hemställer jag till den ärade talaren på skånebänken och till dem, som hafva instämt med honom, huru vida de icke skulle kunna återtaga sitt yrkande om återremiss, så att vi finge behandla betänkandet i dess helhet.

Herr Olsson i Ättersta: Jag är i hufvudsak förekommen af herr Lilienberg. Jag ämnade just fästa uppmärksamheten på, att den nämnda kongl. propositionen handlar om en helt annan försäljning än som här i utlåtandet är i fråga, nemligen om kringförandet af öl till försäljning från bryggerierna. *

Jag skall för öfrigt icke ingå i någon undersökning rörande behöfligheten af den lagförändring, som här är i fråga. Ty derom hafva nog alla kammarens ledamöter redan förut bildat sig ett omdöme. Vi, som äro från landsbygden, känna väl till de många och svåra olägenheterna af denna ölförsäljning i och utanför handelsbodarne på landet. Och det vore verkligen märkvärdigt, om denna kammare, som i fjol biföll detta förslag både för landsbygden och städerna, i år skulle neka sitt bifall, då reformen endast afser landet.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Sven Nilsson: Nej, jag kan verkligen icke återtaga mitt yrkande om återremiss. Ty jag skulle finna det högst märkvärdigt, om man i en fråga sådan som denna skulle undantaga

städerna från de inskränkningar i handeln med vin och öl, som man vill införa på landsbygden. Jag kan icke finna något rimligt skäl i världen, hvarför man i detta fall särskildt skulle lagstifta för landet, då jag för min del är öfvertygad om, att de öfverträdelser och missbruk, som ega rum, äro värre i städerna än på landsbygden. Man skulle gifva landet ett synnerligen dåligt och oförtjent vitsord, om man skulle skrifva en särskild lag för landsbygden, då det icke kan bevisas, att oordningarna äro värre der än i städerna.

Jag kan för öfrigt icke föreställa mig, att Riksdagen, för den händelse lagutskottets hemställan rörande kringförandet af öl bifalles, uti hvilken hemställan man icke gjort någon skilnad mellan land och stad eller stämplat landsbygden sämre än städerna, att Riksdagen, säger jag, nu skulle kunna fatta ett alldeles motsatt beslut. Kan det vara konsekvent att handla så, att man den ena dagen stiftar en lag endast för landet, men den andra dagen i alldeles liknande sak en, som gäller både stad och land? För min del kan jag icke vara med om en sådan inkonsequens. Och jag kan icke finna annat än att, om man icke nu af formella skäl kan gå så långt, som jag i mitt förra yttrande föreslog, eller att göra denna lag lika för stad och land, så är det alls ingen fara att låta hela frågan hvila till ett annat år. Jag vill hellre, att förslaget skall falla denna gång, än jag vill att man äfven på detta område skall taga upp den gamla striden mellan stad och land. Det har alltid medfört obehag att strida om dylika saker mellan städerna och landsbygden. Men i fall en återremiss beviljas, kan frågan lösas i år på sätt jag ifrågasatt.

Jag vidhåller på dessa skäl mitt yrkande om återremiss, ehuru jag på förhand vet, att mitt yrkande ej har sympatier i kammaren.

Herr Holmgren: I olikhet med den föregående talaren kan jag icke se något besynnerligt deri, att man åstadkommer en olika lagstiftning för städerna och landsbygden. Just i fråga om rusdryckerna har man redan förut uppdragit en sådan skilnad till följd af de särskilda lagbestämmelser, som handeln med dessa drycker är underkastad. Ett förslag sådant som det här framlagda skulle nemligen icke hafva samma effekt i städerna som på landet. I städerna finnas ju så många tillfällen ändå att komma öfver rusdrycker, att jag icke tror att skiljandet af ölhandeln från annan handel *der* skulle åstadkomma någon synnerlig inskränkning i konsumtionen.

Då jag nu har ordet, skall jag be att få nämna, att jag från min valkrets fått mig tillsänd två resolutioner, hvilka antagits på möten inom Tegelsmora socken den 29 sistlidne mars. Vid dessa möten uttalade Tegelsmora blåbandsförening och andra nykterhetsvänner till ett antal af 620 personer sin önskan, att det nu föreliggande förslaget blefve af Riksdagen antaget.

Såsom bekant, har jag redan undertecknat motionen, och min åsigt i frågan är således klar. Jag ber att på de grunder, som an-

Om förändrad lagstiftning ang. handel med vin och maltdrycker.

(Forts.)

Om förändrad gifvas i motionen äfvensom i utskottets betänkande, få yrka bifall till lagstiftning ang. handel utskottets förslag.
med vin och maltdrycker.

(Forts.)

Herr Redelius: Med anledning af det framställda yrkandet om återremiss skall jag be att få säga några ord till svar. Hvad blir följden af en återremiss, i fall kammaren besluter en sådan på de grunder, som herr Sven Nilsson nu för andra gången angifvit, nemligen att återremissen skulle ske i syfte att åstadkomma ett nytt förslag från utskottet, lika för stad och land? Jo, om kammaren på denna grund återremitterar ärendet, så blir följden endast den, att utskottet, som icke lärer kunna gå utöfver hvad motionerna innehålla, nödgas komma in till kammaren med ett nytt betänkande, af det innehåll, att kammaren måtte ogilla och förkasta motionärernas yrkande. Jag kan åtminstone för min del icke se annat, än att utskottet måste göra detta, derest det närvarande betänkandet förkastas på den grund, att det blott gäller landsbygden. Om man återremitterar ärendet i syfte att det äfven skall afse städerna, men utskottet icke har rätt att framlägga något förslag härom, så kan naturligtvis följden endast blifva ett afslag.

Det var blott härfpå jag ville fästa kammarens uppmärksamhet.

Herr Forsell: Jag vill i anledning af herr Sven Nilssons fråga, hvarför man skall stifta en särskild lag för landsbygden, gifva honom till svar: Det är därför att landsbygden begär en sådan undantagslagstiftning. Man får icke underkänna de kraf på ändringar i lagstiftningen rörande försäljning af maltdrycker, som göra sig gällande från landsbygdens sida. Är det verkligen ett behof för landsbygden att få en sådan undantagsställning, hvilket väl får anses vara bevisadt, då landsbygden sjelf genom sina ombud, genom möten och i allmänhet på alla sätt, som stå denna bygd till buds, uttalar sin mening i detta syfte, kräfvande af riksdag och regering en förändrad lagstiftning, så undrar jag om det icke är en skyldighet att gifva denna bygd en sådan lag.

Det har sagts, att en dylik lag skulle framkalla ytterligare tvister mellan stad och land, och af sådana funnes det förut tillräckligt. Jag trodde för min del icke, att det egentligen fans så många tvistefrön mellan land och stad. I detta fall kan väl ingen ny tvist uppstå. Då landet begär en sak och städerna icke säga nej, så må det väl icke vara någon tvist, utan snarare ett tillmötesgående. Förhållandena äro så olika mellan land och stad just i denna sak, att jag för min del, med stöd af den erfarenhet jag så väl under min vistelse i städerna som min tjänstgöring på landet erhållit, kan betyga för herrarne, att en sådan undantagsställning verkligen är af behofvet påkallad. Hvart jag kommer i mitt fögderi och talar vid allmogen, möter jag öfverallt en önskan och ett begär att få en sådan undantagslag. Hvarhelst jag träffar en landthandlande — nemligen af den sortens folk,

som önskar, att nykterhet och sedlighet måtte vinna allt mera insteg hos vårt folk — förklaras med en mun, att det vore en välsignelse för landthandlanden att blifva qvitt denna rörelse. Ty såsom det nu är, måste den, som vill drifva en affär, baserad på tillhandahållandet af nödvändighetsvaror åt allmänheten, äfven idka denna för många så förhatliga ölhandtering, på det icke kunderna måtte dragas bort ifrån honom. Under sådana förhållanden kan jag omöjligen finna annat, än att Riksdagen tillmötesgår berättigade kraf från landsbygdens sida, om Riksdagen bifaller utskottets förslag.

Herr Bergendahl sade, att det icke vore behöfligt att borttaga ölhandteringen från landsbygden. Ja, det vore verkligen en glädje att få konstatera, att detta ej vore behöfligt. Jag har dock af erfarenhet lärt, att det verkligen är af behovet påkalladt. Det är sant, att det finnes en mängd ordentliga och karaktersfasta personer, som kunna gå förbi både ölkrogen och andra krogar; men det är ju icke för dem vi behöfva stifta lagar, utan för dem som icke kunna gå der förbi, och då man, sorgligt nog, har anledning att frukta, att detta kanske är flertalet, så synes mig en åtgärd, sådan som den af utskottet föreslagna, vara väl behöflig.

På de skäl jag nu haft äran anförä, skall jag, herr talman, till den kraft och verkan det hafva kan, i nykterhetens intresse anhålla att få yrka bifall till utskottets hemställan vid den nu föredragna punkten.

Med herr Forsell instämde herrar *Nydahl, Falk, Zotterman, Sjöberg, Nilsson* i Skärhus, *Wahlgren, Olsson* i Frösvi, *Bruse, Olsson* i Stensdalen, *Olsson* i Kyrkebol, *Nordin, Norberg, Stjernspetz, Hellgrén, Lundström, Ahlgren, Westerberg, Thermanius, Nilsson* i Vrångebol, *Persson* i Heljebol, *Odell, Andersson* i Lyckorna, *Olsson* i Mårdäng, *Göransson, Nilson* från Lidköping, *Olsson* i Sörnäs, *Jacobsen, Wendt, Andersson* i Ölsund, *Eriksson* i Elgered, *Hansson* i Solberga, *Akerlund, Berg* från Stockholm, *Warrinsky, Norman* och *Hahn*.

Vidare anförde:

Herr Palm: I likhet med åtskilliga talare, som förut yttrat sig, erkänner jag önskvärdheten af en lag, som är lika för stad och land. Men då motionärerna erinrat sig den utgång, som en motion i denna rigtning fick under föregående riksdag i Första Kammaren, hafva de ansett det rådligast att inskränka sitt förslag så som skett. Derjemte bör ihågkommas, att denna fråga icke kan hafva samma betydelse för städerna som för landsbygden. I städerna finnas utskänkingsställen, der maldrycker kunna erhållas, äfven om diversehandlandena förbjudas att tillhandahålla sådana.

Från den valkrets jag representerar har jag mottagit flera upp-

Om förändrad
lagstiftning
ang. handel
med vin och
maldrycker.
(Forts.)

*Om förändrad
lagstiftning
ang. handel
med vin och
maltdrycker.*

(Forts.)

maningar att verka för att de motioner, som i Riksdagen blifvit väckta i nu ifrågakvarande syfte, måtte vinna bifall. Jag kan därför framhålla, att ehuru dessa mina kommittenter önska, att samma lagstiftning må blifva gällande äfven i städerna, äro de dock tacksamma för det lilla framsteg, som skulle ligga uti ett bifall till utskottets förslag.

Då det är känt, att det inom vårt land råder en stark opinion för en ändring i detta syfte, och då jag tror att representationen gjorde väl uti att beakta, hvad svenska folket i denna sak begär, skall jag, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Jansson i Krakerud: Det är icke första gången man får höra, att olika åsichter gjort sig gällande i stad och på land. Men att äfven i denna fråga en sådan skiljaktighet skulle ega rum, har jag för min del icke kunnat tänka mig; allra minst hade jag väntat att få höra det från en landsortsrepresentant.

Jag skulle mycket väl kunna förstå herr Sven Nilsson, om han i sitt anförande sökt bevisa, att det är någon fördel för landsbygden att bibehålla ölhandeln i förening med annan handel. Men han har icke nämnt ett ord derom. Om jag för min del kunde finna, att det vore en fördel att bibehålla det närvarande förhållandet, skulle jag anse mig skyldig att förfäktas landsortens intressen, på det att den måtte allt fort få åtnjuta samma fördel som städerna. Men då det nu synes mig, som om man vore i tillfälle att bereda landsorten en fördel gent emot städerna, så hade jag väntat, att stadsrepresentanterna skulle uppträda och säga, att de icke unnade oss denna fördel, emedan de behöfde sjelfva samma fördel; ty utan tvifvel är det känt och erkänt, att vi på landet hafva stor olägenhet af att bibehålla ölhandeln i förening med annan handel. Och då man är öfvertygad om, att det i stället för en fördel är en olägenhet att bibehålla det nuvarande förhållandet, så kan jag icke förstå, hvarför landsortsrepresentanter skola uppträda och säga: »Vi vilja bibehålla denna olägenhet och oreda, därför att städerna hafva detta». Jag för min del beklagar verkligen, att icke städerna också kunna komma i åtnjutande af samma fördelar. Men jag ber att få framhålla, att städerna ändå i alla fall icke skulle kunna vinna något nämnvärdt derigenom, att ordet »å landsbygden» utströkes. Ty det är allom bekant, att i städerna ligga handelsbodarne och andra ölförsäljningsställen bredvid hvarandra. Det skulle således icke vara så mycket vunnet i nykterhetens intresse, om man förbjöde diversehandlande i staden att hafva öl att sälja.

Härtill kommer nu, att Andra Kammaren förlidet år biföll utskottets förslag om att ölhandel icke skulle få förenas med annan handel, vare sig i stad eller på land. Således gaf man mer förlidet år, än hvad det i år äskas. Skulle man då motsätta sig en begäran, som är mycket billigare än en begäran, som man förlidet år biföll? Jag kan icke finna ringaste anledning dertill. Särskildt vill jag bedja

herrar stadsrepresentanter, att de äro så goda och låta oss få denna fördel; ty städerna komma icke att förlora något derpå. Jag hoppas, att de flesta stadsrepresentanterna inse detta. Jag tager mig därför friheten, herr talman, att i landsortens intresse och till landsortens fördel yrka bifall till utskottets förslag.

*Om förändrad
lagstiftning
ang. handel
med vin och
maltdrycker.*

(Forts.)

Herr Jonsson i Hof: Jag har begärt ordet i anledning af herr Redelii fråga, i hvad ändamål en återremiss skulle kunna göras, när utskottet icke har rättighet att gå utöfver hvad motionerna gifva vid handen. Jag skall derpå svara honom: Det är en mycket lätt sak att väcka en motion under tiden, så att utskottet må få den rätt det anses icke hafva; och så kan man få en lagstiftning, som är lika för stad och land. Således finnes det goda skäl för en återremiss, när man icke kan ställa sig på den ståndpunkten, att man vill hafva en särskild lagstiftning för landsbygden. När jag således är af den öfvertygelsen, att det är högst olämpligt, opraktiskt och oklokt att göra en lagstiftning särskildt för landsbygden, förenar jag mig naturligtvis med dem, som yrkat punktens återremitterande. Särskildt vill jag till de herrar, som påyrka olika lagstiftning för landsbygden och städerna, ställa den frågan, huru vida det verkligen kan vara rim och reson deri, när man jemför en del af våra smärre städer med de större stationssamhällen, som finnas inom landet. Kan det vara rimligt, att t. ex. Öregrund och Östhammar eller småstäderna på skånska kusten, såsom Skanör och Falsterbo, skola bibehålla ifrågavarande rättighet, men deremot ofantligt mycket mera lifaktiga samhällen skola inskränkas i samma handtering, och detta förmodligen på den grund, att de små stadssamhällena skulle bättre kunna sköta sina intressen i näringslifvet än de välordnade stationssamhällena. Det ligger onekligen en svag punkt häri, herrarne må säga hvad som helst. Jag begriper verkligen icke, hvarför man icke kan hålla fast vid den princip man förr sökt förfäktat, att det bör vara lika lagstiftning för land och stad.

För öfrigt ber jag att få påpeka, att sjelfva det sätt man föreslår icke är det bästa i nykterhetens intresse. Man går nu så till väga, att man söker försvåra och lägga alla möjliga hinder i vägen för försäljningen af varan. Måne icke det verkliga medlet för att förekomma oordningar och fylleri vore, icke det, att man på förhand fixerade för ett fåtal personer rättigheten att bedrifva denna handtering, utan i stället det, att man låte försäljningen vara mera fri, men också sedan vid förekommande oordningar och missbruk låte lagstiftningen temligen frikostigt gripa in? Anser man således, att nuvarande bestämmelser rörande förbud för handlande att sälja sådana drycker äro för slappa — hvarför icke då göra dessa bestämmelser mera tillfredsställande, på det att kommunalnämnd och andra myndigheter må gripa in, så snart oordningar förekomma? Enligt mitt förmenande borde man gå denna väg, om man verkligen vill lagstifta i nykterhetens intresse.

Om förändrad
lagstiftning
ang. handel
med vin och
maltdrycker.

Som sagdt, yrkar jag, herr talman, återremiss af nu ifrågavarande punkt.

(Forts.)

Herr Pettersson i Österhaninge: Som jag är med bland dem, som undertecknat den motion, som föranledt betänkandet, så är min ställning till frågan dermed gifven, och jag har blott begärt ordet för att hos herr talmannen anhålla att få till protokollet antecknad, att jag afgifver min röst för utskottets förslag, och tillmötesgår jag derigenom en allmän och berättigad önskan icke blott från min valkrets utan från hela landsbygden.

Herr Andersson i Lyckorna: Herr talman, mine herrar! Såsom en af motionärerna i denna fråga kan jag icke annat än uttala mitt tack till utskottet för det slut, hvartill utskottet kommit. På samma gång får jag säga, att det förvånar mig att från kamrater på landsbygden få höra, att det är olämpligt att stifta en undantagslag för oss på landet. Då denna fråga åtskilliga gånger förut varit föremål för Riksdagens behandling och här debatterats, hafva vi allt för väl kommit under fund med, hvilket ofantligt motstånd den rönt hos representanterna för städerna gent emot oss på landet. Det har alldeles tydligt framgått af diskussionerna i denna fråga, att de icke hafva funnit det med sin fördel förenligt att inskränka städernas ölhandtering i samma grad, som vi önska att det måtte ske på landet, och då vet jag icke, hvarför vi nu skulle fränhända oss detta tillfälle att få en lagförändring, som är bättre lämpad för våra förhållanden på landet.

En talare från Kristianstads län, herr Sven Nilsson, ville hafva frågan framskjuten till nästa år, då han trodde att det skulle blifva en gemensam lag för såväl stad som land. Men, mine herrar, om så skedde, hvad tror man då att resultatet skulle blifva? Jo, att det kom till att blifva ingenting, men då frågan står på den point, som den nu gör, kan jag icke annat än på det lifligaste yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Waldenström: Herr talman! Jag anser mig böra meddela kammaren, att jag från en mängd håll i landsorten har mottagit uttalanden af offentliga möten, som velat understödja den här ifrågavarande motionen. Üti dessa resolutioner har man anmodat mig att meddela kammaren, att de kommit mig till handa. Herrarne torde ock sjelfva i tidningarna hafva sett notiser om det ena mötet efter det andra, som nykterhetsföreningarna hållit i skilda delar af landet, och som alla hafva kommit till ungefär samma resultat.

För öfrigt skall jag icke mycket säga om sjelfva saken. Jag tror, att den är så mycket diskuterad, att det är temligen öfverflödigt. Jag sjelf beklagar, att man af omständigheternas magt tvingats att inskränka sig till att föreslå nu ifrågavarande lagförändring endast

för landsbygden. Herrarne se sjelfva, att vi i motionen påpekat detta äfvensom angifvit skälen, hvarför det skett. Det torde därför icke vara någon, som behöfver säga att han icke begriper, hvarför motionärerna gått ifrån den ståndpunkt, som de intogo förra året. De hafva icke gått ifrån sjelfva ståndpunkten, men de hafva varit af omständigheterna tvingade att taga ett mindre steg i år, än de försökte taga i fjol, emedan de hoppades att derigenom möjligen komma något litet framåt.

Hvad nu herr Redelii yrkande beträffar, skall jag blott be att få fästa uppmärksamheten på, att om kommunalmyndigheterna få rättighet att tillåta landthandlande att sälja maldrycker, så blir följden den, att de icke kunna meddela *en* handlande denna tillåtelse utan att meddela alla de öfriga densamma. Ty genom att gifva den åt den ene och icke åt den andre skulle de begå en mannamån, som vore till skada för den enes och till gagn för den andres affär. Detta har så många gånger förut framhållits i kammaren, att jag trodde att ingen skulle tala om den saken mera.

Vidare ber jag få säga några ord mot en talare här i närheten. Han yttrade, att oordningar komme att uppstå, äfven om denna handel skildes från aunan handel och skedde på särskildt dertill anvisade platser. Ja, det är nog icke att förmoda, att alla oordningar skulle kunna förekommas; men kontrollen blir i alla fall lättare på det sättet, och frestelserna blifva färre. Utan tvifvel är det ock denna erfarenhet, som ledt lagstiftaren, då han förbjudit handlande att befatta sig med försäljning af spritvaror. Ingen kommun har nu mera rättighet att medgifva någon handlande rätten att försälja spritdrycker.

Hvad beträffar en återremiss, som herr Sven Nilsson påyrkat, så kan ju kammaren besluta en sådan. Någon effekt kan den icke hafva. Utskottet kan icke komma in med något betänkande, deri utskottet föreslår, att detta stadgande skall gälla lika för land och för stad. Ty någon motion föreligger icke om detta, och utskottet har icke rättighet att komma in med ett betänkande, som på samma gång innehåller en motion, hvilken icke blifvit inom kammaren väckt.

Häruti instämde herrar *Anderson* i Tenhult och *Andersson* i Lysvik.

Herr Bülow yttrade: Herr Forsell nämnde, att man vill hafva en undantagslagstiftning på landet, därför att landet begär det. Jag tror, att städerna begära det i lika hög grad. Åtminstone ha till mig kommit tre petitioner från föreningar i Lund, tillsammans representerande omkring 1,000 personer, och i dessa petitioner begära föreningarna, att en strängare lagstiftning på detta område måtte åstadkommas. Då jag tror mig veta, att flera andra stadsrepresentanter fått emottaga liknande petitioner, så synes det att städerna i ännu högre grad än landet begära en sådan lagstiftning.

Jag förenar mig med herr Sven Nilsson och yrkar återremiss.

Om förändrad lagstiftning ang. handel med vin och maldrycker.

(Forts.)

Om förändrad
lagstiftning
ang. handel
med vin och
maltdrycker.

(Forts.)

Herr Sjö: Jag begärde ordet hufvudsakligen i följd af ett yttrande, som fälles af en talare på skaraborgsbänken. Han sade att, om handlandena icke fingo hafva vin och maltdrycker till salu, så skulle andra personer på landet hafva sådana drycker till försäljning. Jag ber att få erinra, att i skrifvelseförslaget ingår den föreskriften, att inga andra skulle få sälja vin och maltdrycker i mindre partier än de, som enligt kongl. förordningen den 24 oktober 1885 förvärfvade denna tillåtelse.

Han sade vidare, att om icke sådana ölkrogar funnes till på landet, skulle det blifva salning, och detta vore mycket värre.

Jag tror icke att det kommer att inträffa, men som det nu är kan man verkligen tillämpa det gamla ordspråket, att tillfället gör tjufven. Det är den lätta tillgången, som gör att många fattiga arbetare, dagakarlar och landtmän, som icke hafva råd att lägga ned sina pengar på sådana drycker, ändock kasta ut dem för dylika. Detta är min öfvertygelse, och jag har hört flere andra trovärdiga personer säga detsamma.

Herr Olof Jonsson sade, att denna lagstiftning var opraktisk och oklok. Ja, må hända från hans synpunkt, men icke från deras, hvilka liksom jag vilja, att vi skola få ett nyktert folk. Jag tror att det är praktiskt och sundt att vi både stifta lagar och på öfvertygelsens väg söka sprida nyttiga lärdomar i ena och andra afseendet. Det är godt, att vi kommit derhän, att icke blott vårt folk, utan äfven, såsom vi här hört, representationen vaknat till lifaktighet i detta afseende.

Herr Redelius: Jag vill blott svara herr Olof Jonsson, som replikerade mig i anledning af mitt yttrande om följden af en återremiss. Det är naturligt att jag tänkte på frågans *närvarande* läge. Hvad som *kan* blifva är en annan sak. Att motioner, som gå till tillfälligt utskott, kunna väckas under hela riksdagen, vet jag väl, men faktiskt är icke någon sådan motion väckt, som kan berättiga utskottet att komma fram med ett nytt förslag i den antydda rigtningen åt likställighet för stad och land.

I afseende å kontrollen vill jag tillägga, att herr Olof Jonsson tycktes vilja hafva en sådan på samma håll, som jag i mitt förra yttrande antydde.

Herr Persson från Arboga: Herr talman, mine herrar! Äfven jag har från min hemort fått mottaga uppmaningar att verka för de nykterhetsmotioner, som äro framlagda för denna Riksdag, och då jag själf delar denna önskan, så vill jag anhålla att få till protokollet antecknad, att jag kommer att rösta för det förslag, som utskottet framlagt. Visserligen skulle äfven jag helst hafva sett, att lagstiftningen i detta fall kunnat blifva gemensam för stad och land, ty jag är lif-

ligt öfvertygad om, och min personliga erfarenhet har bibragt mig denna öfvertygelse, att en lagstiftning i enahanda syfte äfven mycket väl kunde behöfvas för städerna, men då föga utsigt förefinnes att få en sådan till stånd under nuvarande förhållanden, och då det synes mig alldeles påtagligt att det är bättre att vinna *något* i det syfte man önskar än ingenting, så skall jag af detta och den mångfald andra skäl, som så väl i motionerna och utskottets betänkande som under dagens diskussion blifvit framlagda, tillåta mig, herr talman, att yrka bifall till utskottets hemställan.

Om förändrad lagstiftning ang. handel med vin och maltdrycker.
(Forts.)

I detta yttrande instämde herrar *Lindgren, Elis Nilson* och *Olsson* i Ornakärr.

Herr Nordin: Som ätven jag är en af undertecknarne af ifrågasvarande motion, så skall jag be att med några ord få upptaga kammarens tid. Jag hör också till dem, som ifrån de flesta församlingarna i mitt kommittenskap, dels direkt genom deras kommunalstämmor dels från nykterhetssällskap, erhållit uppmaning att i Riksdagen verka för att ifrågasvarande nykterhetsmotioner måtte vinna önskligt afseende inom kammaren. Jag kan icke neka till, att det har förefallit mig litet förvånande, att ett, om än till någon del maskeradt, motstånd mot saken gör sig gällande här. Jag hade tänkt mig, att åtminstone hvarje landsortsrepresentant skulle hafva sett mycket sorgliga följder af öldruckningens allt för vidsträckt tillåtna bruk inom våra landthandelsbodar, och att därför nu alla skulle vara temligen eniga i fråga om detta förslag. Jag förmodar, att motståndet dock kanske mycket härrör från den tanken, att det blott är nykterhetsfantaster, som funnit på detta förslag. Nej, det är icke så, det är alldeles icke så! Det är helt säkert, att det ej fins någon fråga, som är före i riksdagen, kring hvilken så många tankar röra sig, som just kring denna. Och det är icke blott nykterhetsiffrarne, som vilja dess framgång, utan äfven alla de olycklige, som fallit i dryckenskapens snaror, så att de icke kunna gå förbi ölkrogarne utan att berusa sig. De framställa nu en vänlig bön till fäderneslandets representanter: Hjelpen oss, så att frestelserna för oss bli färre än hvad de hittills varit!

Jag ber att få sälla mig till dem, som yrkat bifall till utskottets hemställan.

Herr Wavrinsky: Då jag icke har undertecknat någon af de föreliggande motionerna och icke heller har tillfälle att i öppen omröstning gifva min åsigt till känna, så skall jag be att i korthet få göra det genom att här instämma i yrkandena om bifall till det förslag, utskottet framlagt.

Jag skulle dock icke ens för detta ändamål hafva begärt ordet, om jag icke i viss mån uppkallats af herr Bülow. Han fann sig föranlåten att instämma med dem, som yrkat återremiss, på grund deraf

*Om förändrad
lagstiftning
ang. handel
med vin och
maltdrycker.*

(Forts.)

att han från sin ort erhållit skrivelser, som påyrkat för städerna samma begränsning i rättigheten att sälja öl och maltdrycker, som nu är här föreslagen för landsbygden. Med anledning häraf anser jag mig skyldig nämna, att i hela landet, såväl i städerna som på landsbygden en — jag vill gerna medgifva det — ganska omfattande agitation bedrifvits, en agitation, för hvilken kostnaderna öfverstigit tusentals kronor, för att bereda tillfälle åt dem, som det önskat, att understödja yrkandena om förändrade lagbestämmelser i detta hänseende för både stad och land. Ett stort antal petitionslistor hafva härigenom kommit till stånd, men, märk väl, alla dessa hafva hållits tillbaka — något, som bevisar en förmåga af begränsning, hvilken, förmenar jag, är aktningvärd. De hafva icke framlemnats därför att de gällt både stad och land och för att de icke skulle inverka störande, då nu med hopp om framgång från landsbygden så kraftiga och ifriga yrkanden framstälts om en dylik begränsning särskildt för landet.

Jag vill alltså säga herr Bülow — dock utan anspråk att kunna inverka på hans ställning till frågan — att de resolutioner, som i år blifvit fattade, icke böra återropas för att få inskränknigen i fråga genomförd i städerna, utan för att gifva landsbygdens representanter ett handtag i deras yrkande derom för landsbygdens räkning. När är väl en lagstiftning i fråga befogad, om icke nu, när önskningarna om dess genomförande gifvit sig så kraftigt och lifligt till känna, öfver hela landet och icke blott i de orter, hvilka denna lagstiftning närmast skulle afse?

Jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

Herr Kihlberg: Då jag icke förut gifvit till känna min ståndpunkt i nu föreliggande fråga, skall jag be att få säga några ord.

Jag tillhör ingen absolutistisk nykterhetsförening och jag delar den uppfattningen, att öl, njutet måttligt och vid måltiden, är en både sund och närande dryck. Men jag kan icke heller förneka, att ölet, förtärdt i större portioner, kan blifva en rusdryck; och att så verkligen ofta är förhållandet, har jag haft många tillfällen att bevittna i min hemtrakt vid de ifrågavarande handelsbodarne. Jag har der många gånger sett, huru dessa stackars arbetare, som äro hemfallna åt dryckenskapslasten, vid dessa ölkrogar på landsbygden förtära sina dagspenningar, ja, icke endast det, utan äfven förstöra de tillfällen till arbetsförtjenst, de haft, derigenom att de på grund af ölkrogarnes lockelser varit försumlige i sitt arbete. Och hvilken nöd och hvilket elände de derigenom framkallat icke blott för sig sjelfva, utan äfven för sina familjer, det är lätt att inse. Jag anser det sålunda vara i högsta grad behjertansvärdt att söka genom Riksdagen göra något för att skydda desse stackare från dessa deras farliga frestelser.

Det kan visserligen sägas, att kommunalnämnderna hafva medel att stäffa de oordningar, som föranledas af denna ölförsäljning. Jag har i många år tillhört kommunalnämnden i den församling, der jag

är bosatt, och jag vet, att denna energiskt har uppträdt för att stäffa dylika oordningar. Men det har varit med ringa framgång, ty vi veta ju, huru svårt det är att åstadkomma lagligen bindande bevisning, då det gäller att påvisa sådana oordningar. När man icke kunnat åstadkomma sådan bevisföring, så har Kongl. Maj:ts befallningshafvande icke kunnat döma handlandena i fråga, och har man verkligen någon gång lyckats få bevis, så har det ofta inträffat, att förbudet mot ölförsäljning endast lemnats för en tid af ett år, och när den tiden lupit ut, ha ölkrogarne åter börjat sin verksamhet. I den händelse åter, att det lyckats att efter förnyad anmälan få förbudet utsträckt för all tid, så har det ofta inträffat, att handlanden i fråga öfverlätit sin rörelse åt en annan, som upprättat en ny ölförsäljning på samma ställe, eller ock har en ölkrog uppstått på någon annan lägenhet.

Det är sålunda för kommunalnämnderna förenadt med mycket stora svårigheter att åstadkomma något verksamt hinder för denna ölförsäljning. Det är därför hög tid att Riksdagen gör något för att få en bättre ordning till stånd.

Här har talats om att man borde vänta med denna lagstiftning, till dess man kunde få den till stånd gemensamt för både land och stad. Gent emot detta ber jag att få framhålla, att den alls icke har samma betydelse för städerna som för landsbygden. I städerna står ju tillfället öppet för en hvar att när som helst berusa sig med berusningsmedel, som hafva en långt kraftigare verkan än ölet. Men på landet hafva vi lyckligtvis icke några lokaler, der detta kan ske, och just därför skall den nu ifrågasatta lagstiftningen ovilkorligen visa sig hafva ett mycket välsignelserikt inflytande på landsbygden, som den icke kan utöfva i städerna. Detta synes mig vara ett tillräckligt skäl att skilja på lagstiftningen för land och stad.

Den, som vill göra något i denna riktning, den måste medgifva ett dylikt åtskiljande. Den, som icke vill det, han har allt skäl att hålla på att lagstiftningen skall vara gemensam för land och stad, just därför att man vet, att i Första Kammaren ett beslut i den riktningen kommer att falla.

När så är förhållandet, kan jag icke annat än önska framgång åt nu föreliggande förslag, sådant som utskottet här har framställt det, ty jag tror, att frågan på det sättet skulle få en lycklig lösning.

Jag har endast velat uttala detta.

Häruti instämde herrar *Ersson* i Arnebo, *Jonson* i Fröstorp, *E. G. Fredholm*, *Larson* i Slättäng, *Anderson* i Himmelsby, *Larsson* i Mörtlösa, *Petersson* i Hamra, *Kumlin* och *Erickson* i Bjersby.

Herr Truedsson: Då jag i likhet med de fleste föregående talarne är öfvertygad, att detta lagförslag skall blifva till stor nytta och välsignelse för landsbygden och icke till någon skada för städerna, ber jag att få yrka bifall till detsamma.

Om förändrad lagstiftning ang. handel med vin och maltdrycker.

(Forts.)

Om förändrad
lagstiftning
ang. handel
med vin och
maltdrycker.

(Forts.)

Herr Petersson i Dänningelanda: Afven jag skall be att få yrka bifall till utskottets förslag. Det finnes väl knappt någon fråga, som föreligger till Riksdagens afgörande, i hvilken den allmänna opinionen så enigt uttalat sig, som den gjort i denna angående önskvärheten af förändring i lagstiftningen om försäljning af maltdrycker. Med hänsyn dertill skall jag som sagdt yrka bifall till utskottets förslag. Jag kommer ock att vid en möjligen blifvande votering gifva min röst för detsamma.

Herr Petersson i Brystorp: Då jag har undertecknat en af de motioner, som nu föreligga till behandling, skall jag be att få yttra några ord.

Jag har från min hemtrakt fått flera skrivelser med anhållan, att jag skulle gifva min röst för den ifrågavarande lagförändringen, och jag gör det så mycket hellre, som jag vet att oordningar ofta uppstått till följd deraf att smärre handlande fått tillhandahålla öl och malt-drycker till afsalu. Den lagbestämmelse som är föreslagen häremot, kan icke blifva till skada för någon.

Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr talmannen gifvit propositioner i enlighet med de gjorda yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Mom. b)

Bifölls.

Punkten 2.

Bifölls.

Utskottets i slutet af utlåtandet gjorda *anmälan* lades till handlingarna.

Jemlikt 63 § 3 mom. riksdagsordningen skulle kammarens i afseende å mom. a) af punkten 1 äfvensom punkten 2 fattade beslut genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

§ 4.

Om ändringar
i de admini-
strativa be-
stämmelserna
rör. försam-
lingsrätten.

I ordningen förekom härefter Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 5 (i samlingen n:o 12), med anledning af väckt motion om ändringar i de administrativa stadgandena rörande församlingsrätten.

I motion n:r 120 i Andra Kammaren hade herr *Julius Mankell* föreslagit,

att Riksdagen måtte besluta en skrifvelse, att Kongl. Maj:t täcktes i de församlingsrätten berörande administrativa stadganden vidtagna de ändringar, hvarigenom denna rätt betryggas i öfverensstämmelse med de af 1862—63 års Riksdag godkända grunder.

Om ändringar i de administrativa bestämmelserna rör. församlingsrätten.

Med anledning häraf hemställde utskottet:

»att Andra Kammaren ville för sin del besluta, att Riksdagen, i afvaktan att en lag rörande församlingsrätten må komma till stånd, i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, det Kongl. Maj:t täcktes låta omarbota § 13 i nu gällande ordningsstadga för rikets städer, i hufvudsakligt syfte, att de derstädes gifna bestämmelserna, för så vidt de röra allmänna föredrag och allmänna sammankomster, måtte, till förekommande af missförstånd och godtycke, ändras och förtydligas».

(Forts.)

Reservation emot denna utskottets hemställan hade anmälts

af herrar *Östberg, A. Svenson* i Edum, *Mallmin* och *J. A. Johansson* i Strömsberg, som med godkännande af utskottets hemställan ansett, att motiveringen bort affattas på sätt, som i reservationen funnes närmare angifvet.

Efter uppläsandet af utskottets hemställan begärdes ordet af

Herr Lilienberg som yttrade: Herr talman, mine herrar! Jag måste betyga det tillfälliga utskottet min tacksamhet för det sakrika betänkande, som utskottet i detta ämne lemnat. Men jag kan icke gilla det slut, hvartill utskottet kommit. Utskottets hela resonemang och bevisföring gå derpå ut, att regeringen har gått utöfver sin befogenhet, då regeringen på administrativ väg meddelat åtskilliga lagbestämmelser, som innebära inskränkning i församlingsrätten. Jag gillar i allo denna utskottets uppfattning och går så långt, att jag säger det regeringen likaväl som att utfärda dessa bestämmelser om församlingsrätten kunde göra tillägg i lagen angående tryckfrihet. Men är detta nu riktigt, förefaller det mig uppenbart, att i denna fråga sträfvandet borde gå ut på att få lagstiftningen angående församlingsrätten förflyttad från den administrativa lagstiftningen till det lagstiftningsområde, der lag stiftas af Konung och Riksdag gemensamt. Men då kan det icke vara lämpligt och — jag vill säga det — icke ens riksdagen värdigt att uppmana regeringen att än ytterligare framgå på den administrativa lagstiftningens väg och gifva ytterligare bestämmelser om församlingsrätten, låt vara, att de endast skulle tjena till förtydligande af de bestämmelser, som redan finnas.

Emellertid är den motion, på grund af hvilken utskottet gifvit sitt betänkande, sådan, att utskottet icke kunnat framkomma med annat förslag än en anhållan om ändring och förtydligande af de gällande bestämmelserna i ordningsstadgan för rikets städer. Man måste derför vänta till ett kommande år, då antingen riksdagen sjelf beslutar om en lag angående församlingsrätten eller också går in till regeringen

Om ändringar i de administrativa bestämmelserna rör. församlingsrätten.

med en skrifvelse och begär, att regeringen uppgör ett förslag härom och hemställer det till riksdagens godkännande. På grund af hvad jag anfört yrkar jag afslag å utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Lyttkens, Halvar Eriksson, Gelhe, Sven Nilsson, Thestrup, Svensson* från Karlskrona, *Wallis, Wavrinisky, Sjöholm, Palm, Nilson* från Lidköping, *Andersson* i Lysvik, *Nordin, Anderson* i Hasselbol, *Larson* i Slättäng och *Gyllensvärd*.

Herr Östberg anförde: Herr talman, mine herrar! Anledningen till yrkandena på förändring uti ordningsstadgan för rikets städer, i hvad den rör allmänna sammankomster eller föredrag, är väl bekant. Det har på senare tider i landet uppstått ett antal kringresande agitatorer, som arrangerar föredrag och sammankomster i olika delar af landet, der hufvudsakligen behandlas dels frågor rörande religionen, dels ock sociala och politiska förhållanden. Mer än en gång hafva desse rönt hinder i sin verksamhet på grund af ordningsstadgans föreskrifter, rätt eller orätt tillämpade, och hafva därför energiskt påyrkat dessa föreskrifters upphäfvande. — Skulle man tänka, att ett tillmötesgående mot motionären behöfde innebära ett uttalande af representationen till förmån för dessa agitators verksamhet, då ville jag för min del icke vara med om att bifalla det slut, hvartill utskottet kommit. Jag tror emellertid icke att man behöfver uppfatta saken på det viset. — Det skulle vara ganska frestande att närmare ingå på frågan om de personers verksamhet, som jag nyss åsyftade; men jag vill det icke, särskildt som tiden redan är långt framskriden. Jag vill dock för min del uttala en allvarlig protest mot det sätt, hvarpå de i allmänhet gått till väga.

Om jag således fränsäger mig all sympati med deras verksamhet, så har jag likväl ansett det vara min skyldighet att i anledning af den väckta motionen taga i öfvervägande, huru vida de ordningsbestämmelser, som förekomma i ordningsstadgan för rikets städer, må anses vara lämpliga, eller om de behöfva förändring. Jag har då icke kunnat komma till annat resultat, än det jag förmodar att herrarne allmänt kommit till, nemligen att dess bestämmelser i vissa delar behöfva modifieras och i andra delar göras tydligare och fullständigare. Jag har följaktligen haft anledning att förena mig med utskottet i dess hemställan. Jag har dock icke kunnat godkänna den af utskottet framlagda motiveringen, och jag skall be att få angifva skälen därför.

Utskottet har visserligen icke uttryckligen sagt, att utskottet anser anmälningspligten obehöflig, men det framgår i allt fall af utskottets motivering, att utskottet i det hela är benäget att godkänna motionärens uppfattning härutinnan. Motionären vill nemligen, att alla dessa bestämmelser rörande församlingsrätten skola utsöndras ur ordningsstadgan för rikets städer. — Jag tror, i motsats härtill, att anmälningspligten är nödvändig, och jag har äfven ansett, att i en

skrifvelse till Kongl. Maj:t denna sak bör uttryckligen betonas. Anmälningssplikten är praktiskt nödvändig därför, att ordningsmagten bör kunna erhålla upplysningar angående möten och föredrag utan att därför behöfva anställa särskilda kunskapare eller vidtaga särskilda åtgärder för att få veta hvad som kan förekomma. Vidare är den nödvändig för att ordningsmagten må *i god tid* före sammankomsten erhålla kunskap derom, och detta kan icke vinnas, om icke anmälan sker inom viss föreskrifven tid före sammankomsten. Ordningsmagten behöfver denna anmälan för att kunna vidtaga nödiga åtgärder och göra sin skyldighet för ordningens öfvervakande.

Utskottet har vidare intagit motionärens ståndpunkt att ordningsstadgan, i hvad den rör anmälningssplikten och skyldighet att inhemta tillstånd för sammankomst under bar himmel, står i strid med 10 kap. 15 § strafflagen. Jag kan icke vara med om att underskrifva denna åsigt. Det är tydligt för den, som genomläser åberopade paragrafen i strafflagen, att denna handlar om *upplösningsrätt*, men icke om *anmälningsspligt*. Det är nog sant, som här påpekats, att 1862—1863 års Riksdag i sin skrifvelse till Kongl. Maj:t uttalat den åsigt, att anmälningssplikten icke är nödig, och därför icke upptagit den i nämnda lagparagraf. Men därför att denna åsigt finnes i motiveringeringen af en riksdagsskrifvelse är den icke likställd med gällande svensk lag. Så tillämpas det icke heller i andra afseenden. Och jag kan därför icke gå in på att uttala ett klander mot Kongl. Maj:t, därför att han skulle utfärdat föreskrifter i strid mot gällande lag. Jag vill dessutom erinra att, då Riksdagen uttalade den åsigt, jag nyss nämnde, voro skälen, som anfördes, den omgång och tidsutdrägt, som särskildt på *landsbygden* skulle uppstå genom anmälningsspligtens förekomst. Då nu regeringen inskränkt sitt påbud till städerna och med dem likställda samhällen, så har regeringen enligt mitt förmenande icke ställt sig oppositionellt mot den åsigt, som egentligen gaf anledning till uttalandet från Riksdagen.

Slutligen har jag haft en erinran att göra deremot, att utskottet uttalat sig angående strafflagens bestämmelser. I 10 kap. 15 § strafflagen heter det: »ej må sammankomsten af myndigheten upplösas, så framt dervid ej företages något, som emot lag stridande är eller eljest allmän ordning störer». Utskottet antyder att med »företag» skall förstas våldsamheter eller oordningar eller dylikt, men vill icke deri inbegripa det, att personer göra sig skyldiga till brottsliga yttranden eller att brottsliga resolutioner fattas. Då jag icke är med om en sådan tolkning och har all anledning att anse, att denna upplösningsrätt bör finnas äfven der väl den yttre ordningen är ostörd, men brottsliga yttranden förekomma eller brottsliga resolutioner fattas, så kan jag alldeles icke vara med om den af utskottet antydda uppfattningen. Jag anser det öfver hufvud vara olämpligt att i denna fråga yttra sig om strafflagens bestämmelser. Jag anser det så mycket mindre lämpligt, som man i sådant fall hade haft anledning att äfven

Om ändringar i de administrativa bestämmelserna rör. församlingsrätten.

(Forts.)

Om ändringar
i de admini-
strativa be-
stämmelserna
rör. försam-
lingsrätten.
(Forts.)

ingå på bedömande af strafflagens bestämmelser i andra afseenden och ur andra synpunkter, än som nu gjorts gällande.

Utskottet hade i sådant fall haft anledning taga i öfvervägande, huru vida strafflagsbestämmelserna äro tillräckligt betryggande för missbruk af yttrandefrihet och församlingsrätt. Man skall nemligen icke endast se på den ena sidan af saken, eller att friheten icke undertryckes, utan äfven på den andra sidan, eller att sjelfsväldet stäffas.

För min del tror jag, att Riksdagen bör, vid behandlingen af denna fråga, inskränka sig till ett uttalande angående lämpligheten af förekommande stadganden i ordningsstadgan för rikets städer. Den motivering, hvilken såsom reservation är bifogad utskottets betänkande, är uppsatt i nämnda syfte.

Jag vill med anledning af hos mig gjord erinran rätta ett förbi-seende, hvartill reservanterna gjort sig skyldige vid affattande af motiveringen. I det första stycket af reservationen säges hvad motionärens syfte är, och dervid nämnes, att han äsyftar upphäfvande äfven af polismyndighetens befogenhet att upplösa sammankomst, då denna hålles utan vederbörlig anmälan eller tillstånd, eller då bland de närvarande uppkommer ordning af svårare beskaffenhet. Detta är icke fullt korrekt, då rättigheten att upplösa sammankomster i händelse af oordning är stadgad icke blott genom ordningsstadgan, utan äfven genom strafflagen. Detta tillhör emellertid icke den egentliga motiveringen, utan referatet öfver motionen.

Hvad slutligen vidkommer herr Lilienbergs yrkande, så finner jag detsamma vara konsekvent ur hans synpunkt, och jag förmodar, att motionären sjelf skall erkänna, att ett dylikt yrkande i sjelfva verket är det enda konsekventa resultat, hvartill hans motion må föranleda. Jag har dock för min del, i likhet med utskottets öfriga ledamöter, ansett det vara nyttigt och gagneligt att med anledning af motionen i någon mån söka förekomma de missgrepp, som på senare tider förekommit. Då jag således vill göra hvad på mig ankommer, skall jag tillåta mig att hos herr talmannen yrka bifall till utskottets hemställan med godkännande af den i reservationen anförda motivering.

Herrar *Mallmin*, *Svensson* i Edum, *Johansson* i Strömsberg och *Falk* förenade sig med herr Östberg.

Herr Mankell: Jag skall börja med att betyga det tillfälliga utskottet min tacksamhet för den grundliga och omsorgsfulla utredning, ur både historisk och saklig synpunkt, som blifvit egnad åt frågan om församlingsrätten — en utredning, som, hvilken utgång frågan än må komma att få, alltid skall blifva af stor betydelse och göra utskottsbetänkandet till ett beaktansvärdt moment i afseende på frågans slutliga lösning.

Helst skulle jag naturligtvis sett, om utskottet ansett sig kunna tillstyrka obetingadt bifall till det af mig framlagda skrivelseförslaget,

emedan man derigenom stält sig på den säkra och fasta grund, som ligger i fordran på helgd åt det riksdagsbeslut, som efter moget öfvervägande vid flera föregående riksdagar blifvit fattadt och af regeringen stadfäst, om än samma regering sedermera på ett godtyckligt och enligt min åsigt lagstridigt sätt kränkt detsamma.

Som detta emellertid icke skett, hade det varit önskligt, om utskottet åtminstone tillstyrkt det kraftigare alternativ till kläm, som, efter hvad jag tror mig veta, i början varit ifrågasatt och hvilket äfven antydes genom utskottets motivering.

Men då icke heller detta kunnat ske, lärer för mig, så vidt jag vill bereda någon framgång åt frågan, icke återstå annat än att skänka mitt bifall till det af utskottet afgifna skrifvelseförslaget, alldenstund detta blifvit nästan enhälligt tillstyrkt och jag för min del icke vågar taga på mitt ansvar att genom något särskildt yrkande eller förslag äfventyra frågans framgång. Något afseende torde äfven böra fästas vid den visserligen mycket svaga möjligheten af ett bifall från Första Kammarens sida, äfvensom vid det dryga ansvar detsamma ådrager sig genom förkastande af ett så moderat förslag som utskottets. I sjelfva verket är ju dessutom här endast fråga om en interimståtgärd till afhjelpande af de allra värsta olägenheterna af de bestämmelser, hvarigenom församlingensrätten kunnat kränkas.

I följd deraf anser jag mig icke heller böra ingå i något slags polemik med de herrar reservanter, som önskat en särskild motivering för utskottets kläm, i hvilken de dock instämt. I hvad de mot mig hufvudsakligen anmärkt, har jag haft att stödja mig på det af mig åberopade riksdagsbeslutet med deraf följande konsekvenser. Hvad de öfriga anmärkningarna angår, så torde dessa hafva berott på missförstånd, hvilket också af en föregående talare i viss mån blifvit erkändt.

Här kan emellertid, som sagdt, ej blifva fråga om något annat än interimståtgärder. Ty i likhet med många andra anser jag, att församlingensrätten och yttrandefriheten i Sverige böra betryggas genom grundlagsbestämmelser samt till sina detaljer närmare regleras genom en lag, stiftad af Konung och Riksdag gemensamt. Vid riksdagens början hade jag äfven i dylik rigtning utarbetat ett förslag; men vid närmare eftersinnande trodde jag det vara mindre lämpligt att från en och samma motionär vid samma riksdag framlägga två särskilda förslag angående samma sak, hvarför jag först ansåg mig böra försöka med skrifvelseförslaget. Med förslag till grundlagsförändring brådskar ju dessutom ej, då af innevarande riksdagsperiod tvenne år återstå, och då man må hända kan hoppas, att utsigterna för frågans lösning skola ställa sig något gynsammare vid denna periods slut, än för närvarande synes vara fallet.

Af hvad jag sålunda haft äran anföra torde framgå, att jag icke har något emot att instämma i det slut, hvartill utskottet kommit, då jag anser det vara bättre att något försökes än att intet göres.

Om ändringar i de administrativa bestämmelserna rör. församlingensrätten.

(Forts.)

Om ändringar
i de admini-
strativa be-
stämmelserna
rör. försam-
lingsrätten.
(Forts.)

Jag anhåller därför, herr talman, att få yrka bifall till det slut, hvartill utskottet kommit.

Herr Hedin: Till en början skall jag anhålla att få till alla delar instämman i de betraktelser, som vi nyss hört af den förste talaren, särskildt hvad beträffar hans erinran, att det icke vore med Riksdagens värdighet öfverensstämmande att vända sig till Kongl. Maj:t med ett skrifvelseförslag sådant som det föreliggande. För min del skall jag aldrig rösta för något sådant. Stäld i valet mellan bifall och afslag å utskottets hemställan, skall jag rösta för afslag och detta på de af herr Lilienberg anförda skäl.

Församlingensrätten har blifvit i vårt land reglerad genom en af Konung och Riksdag gemensamt stiftad lag. Derefter har Kongl. Maj:t, med förbiseende af denna allmänna lag och således i grundlagsvidrig ordning, tillåtit sig att i ordningsstadgan för rikets städer göra inskränkingar i denna lagstadgade församlingensrätt, och detta förfarande kan Kongl. Maj:t, om ej ett veto kommer från Riksdagen, obhindradt fullfölja så länge, till dess att af denna rätt intet mer återstår. Nu kommer ett Andra Kammarens tillfälliga utskott och föreslår — hvad? Att Andra Kammaren för sin del besluter, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t skall, om också ej direkt, så likväl tillräckligt tydligt, gifva Kongl. Maj:t till känna, att, sedan Kongl. Maj:t med öfverskridande af sin grundlagsenliga rätt och i strid med allmän lag, stiftad af Konung och Riksdag gemensamt, tagit sig före att inkräkta på Riksdagens rätt att deltaga i lagstiftningen om församlingensrätten, Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t behagade i denna sin egen lagstiftning vidtaga några ändringar. Detta är ett förslag, som, på sätt herr Lilienberg nyss antydde, det skulle vara Riksdagen ovärdigt att antaga.

För öfrigt har jag visserligen ingenting emot att instämman i utskottets ordförandes yttrande, att det vore skäl att något göres i denna sak, och därför skall jag tillåta mig att till utskottets förslag foga ett amendement så lydande:

»att Andra Kammaren för sin del besluter, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, det Kongl. Maj:t ville upphäfva de i § 13 af ordningsstadgan för rikets städer intagna, mot allmän lag stridande föreskrifter angående villkoren för församlingensrättens utöfning».

Om Kongl. Maj:t ej har lust att gå Riksdagens önskingar till mötes i den delen, så vet Kongl. Maj:t hvad han då har att göra: att låta för Riksdagen framlägga förslag till en lag i ämnet, som stiftas i den ordning 87 § regeringsformen bestämmer.

Herr talman, jag anhåller om proposition på bifall till detta mitt amendement till utskottets förslag.

Med herr Hedin instämde Jakob Erikson, Berg från Stockholm,

Lovén, Ekman, greve Hamilton, Wallis, Wavrinsky, Fjällbäck, Johansson från Stockholm, Gumælius, von Friesen, G. Ericsson från Stockholm, Linder, Höjer, Beckman, Aulin, Bülow, Hahn, Persson från Arboga, Norman, Vahlén och Jonsson i Hof.

Om ändringar i de administrativa bestämmelserna rör. församlingsrätten.

(Forts.)

Herr Hedlund: I anledning af den anmärkning, som framställdes af utskottets ärade ordförande emot att strafflagens 10 kap. 15 § berörts i motiveringen, ber jag först få framhålla, att utskottets uttalande i denna del är en enkel följd af den föregående framställningen. Utskottet hade, efter att hafva genomgått och granskat ordningsstadgans föreskrifter rörande församlingsrätten, kommit till det slut, att det under sådana förhållanden kunde nära nog instämma i motionärens yrkande, att samma tillstånd borde återställas, som rådde före 1868, då kap. 10 § 15 strafflagen meddelade samtliga hithörande föreskrifter. Men erfarenheten under de sista åren har visat, att denna paragraf är behäftad med vissa rätt betänkliga bristfälligheter, hvilka det är af vigt att få afhjulpna, och dessa brister borde då framhållas som grund för att utskottet ej fullt kunnat instämma i motionärens yrkande i detta afseende.

Jag skall vidare i anledning af några yttranden i afton be att få påpeka, att vi icke stå inför någon alldeles ny sak. Man bör, när man talar om ordningsstadgan för rikets städer, äfven taga hänsyn dertill, att, sedan denna ordningsstadga utfärdats 1868, konstitutionsutskottet 1869 mot densamma icke hade ett ord att anmärka, och att icke heller någon reservant inom utskottet gjorde någon anmärkning. Ej heller i riksdagen yttrades då ett enda ord om denna sak. På samma sätt skedde efter 1886 års ändringar i denna stadga, hvilka på ett ännu ömtåligare sätt inskränkte församlingsrätten. 1887 års konstitutionsutskott hade ingenting att säga angående denna kungörelse, som dock låg under utskottets handläggning. Men icke nog dermed. Sedan har Kongl. Maj:t de följande åren upprepade gånger afgifvit utslag, grundade på ordningsstadgan och angående församlingsrätten. Jag hänvisar särskildt till de utslag, som fattats angående tiden för frälsningsarméns sammanträden. Konstitutionsutskottet har ingenting haft att häremot anmärka. Slutligen fälde högsta domstolen sista året ett utslag på grund af ordningsstadgan för rikets städer, hvarigenom fastställdes ett utslag af polismyndighet rörande församlingsrätten. Äfven detta utslag gälde frälsningshären. Man har ej hört, att opinionsnämnden med anledning häraf företagit någon åtgärd.

Anledningen dertill, att saken står som den står, ligger sålunda till väsentlig del hos Riksdagen, och när man tager frågan under behandling, måste man taga hänsyn äfven härtill. Vi stå här faktiskt icke inför något slags déchargefråga, utan inför en år efter år upprepad åtgärd, mot hvilken från Riksdagens sida icke framstälts någon som helst anmärkning.

Utskottet, särskildt dess flertal, har alldeles säkert, såsom äfven

Om ändringar
i de admini-
strativa be-
stämmelserna
rör. försam-
lingsrätten.

(Forts.)

framgår af motiveringen, varit lika ifrigt besjäladt af önskan, att Kongl. Maj:ts administrativa lagstiftning i dessa frågor måtte upphöra, som någon af de ärade talare, som under debatten yttrat sig i detta syfte. Men utskottet var i sin egenskap af tillfälligt förbjudet att draga ut den enkla konsekvensen och hemställa om en skrivelse till Kongl. Maj:t om utarbetande och framläggande för Riksdagen af lämpliga lagbestämmelser rörande församlingsrätten. Utskottet måste därför tänka ut någon annan utväg. En sådan var att hemställa om afslag å motionen. Men det föreföll dem bland utskottets medlemmar, som voro angelägne om att något gjordes, vara ett väl litet fruktbringande sätt att affärda en så betydelsefull fråga.

En annan utväg, som äfven påtänktes, öfverensstämde i allt väsentligt med det förslag till resolution, som framstälts af en talare på stockholmsbänken, nemligen att hemställa om skrivelse till Kongl. Maj:t med anhållan att ur ordningsstadgan utstryka alla bestämmelser, som röra församlingsrätten. Men formelt taget kan det att *anhålla* om strykning och det att anhålla om ändring komma på ett ut; man erkänner i båda fallen den administrativa lagstiftning, som är. Och härtill kom en praktisk invändning, nemligen att då äfven komme att strykas den bestämmelsen i ordningsstadgan, hvilken stadgar, att möten under bar himmel skola bero på tillstånd af polismyndighet. Men en dylik bestämmelse torde nemligen få anses nödvändig, särskildt med hänsyn till trafikens kraf i de stora städerna. Det låter sig icke göra att i detta fall lemna full frihet, så att t. ex. ett möte skulle få samlas här i Stockholm på Gustaf Adolfs torg, kanske vid den tid, då trafiken är lifligast, utan det måste läggas i polisens hand att kunna förbjuda dylika möten, hvilken magt dock bör så begränsas, att endast giltiga skäl gälla för afslag å begäran om viss plats för ett möte. Detta gör ett yrkande, att ordningsstadgans alla bestämmelser — rubb och stubb — rörande församlingsrätten skulle strykas, ohållbart. På dessa skäl kom utskottet att stanna vid det yrkande, som det afgifvit. Läser man utskottets betänkande, torde man äfven skönja dess goda vilja att icke lemna någon i ovisshet om, att utskottet önskar — äfvensom att Riksdagen, med att godkänna ett sådant uttalande, komme att tydligt gifva till känna sin önskan — att lagstiftningen på detta område måtte upphöra att ske på administrativ väg. I motiveringen har nemligen inryckts ett ganska bestämdt uttalande om denna sak, och den lilla mellanmeningen i klämman: »i afvaktan att en lag rörande församlingsrätten må komma till stånd» gömmer ett uttalande, så tydligt, som utskottet varit berättigadt att göra, om önskvärldheten deraf, att en lag om församlingsrätten må komma till stånd.

Man har här i afton framhållit som den lämpligaste och Riksdagen värdigaste åtgärden att helt enkelt yrka afslag å motionen. Om detta yrkande skulle vinna kammarens flertals sympatier, så förefaller det mig dock nödvändigt att detta afslag motiveras, när det icke bör

vara utan sin betydelse, att det blir känt, på hvad ståndpunkt kam-maren står i denna viktiga fråga. I fall därför afslag skulle beslutas, så skulle jag dock önska, att det måtte på otvetydigt sätt mötiveras.

I afvaktan på något förslag i den rigtningen, ber jag, herr talman, att få nämna, att jag tills vidare icke önskar göra något yrkande.

*Om ändringar
i de admini-
strativa be-
stämmelserna
för försam-
lingsrätten.*

(Forts.)

Herr Bülow: Det är möjligt, att några herrar här i landet skulle vilja öfva sig i konsten att lagstifta utanför riksdagen. Men för min del tycker jag, att det är underligt, att i ett land, der folk-bildningen började egentligen med allshärjartingen, på hvilka man utan inträng af någon ordningsmagt vågade uttala hvad man tänkte, att man nu i ett sådant land vill lemna fritt fält för länsmän och borgmästare att inskränka yttrandefriheten. Man har ännu icke utsträckt dessa inskränkningar till valmöten, men hvem vet, om vi icke slutligen komma äfven derhän, att dessa blifva allt för obehagliga för vederbörande, och att man äfven börjar hindra folket från att hålla valmöten. Jag ser för öfrigt intet hinder för länsmän och krono-fogdar att ingripa på valmöten lika väl som på andra möten, som endast hållits om s. k. lofliga ärenden. Det är sant, att man på samhällets höjder icke tycker om möten, der religionsfrågor afhandlas, t. ex. af frimenigheter, men då presterna i vårt land hafva tusentals predikstolar till sitt förfogande, så vore det verkligen tarfligt och bedröfligt, om de icke skulle stå sig äfven trots dessa möten, så mycket mer, som de ju hafva magten på sin sida.

Jag vet vidare icke, hvarför vederbörande frukta dessa möten. Jag tror, att på detta område kulturen nog arbetar sig fram på loflig väg. Hvad anmälningspligten beträffar, skulle den ju endast afse att lemna polisen underrättelse om att mötet skulle hållas, men jag tycker, att det vore underligt, om polisen skulle vara så illa underrättad, att den ej äfven utan sådan anmälningspligt finge underrättelse om hvad som sker i samhället. Denna skyldighet har för öfrigt på flera ställen blifvit begagnad af vederbörande för att på allt sätt trakassera miss-hagliga personer. Så känner jag ett samhälle, der man tar emot dylika anmälningar blott i sittande rätt. Och då rätten endast samman-träder måndagar och torsdagar, är det ofta omöjligt för personer att der hålla möten, och detta är i ett samhälle, som borde stå högt på kulturens område.

Jag undrar, huru det skulle hafva tagit sig ut, om dessa bestä-melser varit gällande, när Gustaf Vasa talade till folket i Dalarne. Partiidelsens vågor gingo då högt, och tronen och samhällsordningen voro i fara. Det var då nödvändigt, att det framträdde en person, som talade till folket och väckte den slumrande folkandan. Men hade det då funnits eu ordningsstadga af samma slag som nu, så skulle Gustaf Vasa hafva blifvit bortjagad och icke fått säga ett enda ord till folket. Jag undrar, huru förhållandena då hade blifvit.

Jag ber att få instämma i det af herr Hedin framställda yrkandet.

Härmed var öfverläggningen slutad. Derunder hade yrkats: 1:o bifall till utskottets hemställan; 2:o bifall till samma hemställan men med begagnande af den af herr Östberg m. fl. i deras vid utlåtandet fogade reservation föreslagna motivering; 3:o bifall till det af herr Hedin under öfverläggningen framställda förslag; och 4:o afslag å såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen. Herr talmannen gaf propositioner å hvart och ett af dessa yrkanden i nu nämnd ordning och fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den sistnämnda meningen. Votering begärdes. I följd häraf upptog herr talmannen, för bestämmande af kontrapositionen, å nyo de återstående yrkandena, af hvilka det som afsåg bifall till herr Hedins förslag nu förklarades hafva flertalets röster för sig. Men jemväl i fråga om kontrapositionen äskades votering, hvarför, och sedan till kontraposition i denna votering antagits yrkandet på bifall till utskottets hemställan, nu först justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen om afslag å kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 12 antager herr Hedins under öfverläggningen framställda yrkande, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit yrkandet om bifall till utskottets hemställan.

I denna votering röstade 89 ledamöter ja, men 105 nej; och erhöi i följd häraf propositionen för hufvudvoteringen följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren afslår såväl kammarens första tillfälliga utskotts hemställan i utlåtandet n:o 12 som den i ämnet väckta motionen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets nämnda hemställan.

Hufvudvoteringen utföll med 145 ja mot 43 nej, och hade kam-

maren alltså afslagit såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen.

§ 5.

Föredrogs och bifölls Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 6 (i samlingen n:o 13), i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om vissa åtgärders vidtagande i anledning af Riksdagens beslut om anställande af skogsingenjörer.

§ 6.

Företogs handläggning af Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 4 (i samlingen n:o 14), i anledning af väckta motioner om införande af zontariff vid statens jernvägar. *Om införande af zontariff vid statens jernvägar.*

Till utskottet hade för förberedande handläggning blifvit öfverlemnade tvenne motioner om införande af zontariff vid statens jernvägar, nemligen herr *J. Johanssons* i Noraskog motion, n:o 123, i hvilken herrar *O. Jonsson* i Hof, *A. Gumelius*, *E. Olsson* i Kyrkebol och *A. Hahn* instämt, och herr *E. Thermanius'* motion, n:o 152, i hvilken herrar *J. A. Westerberg* och *J. Andrén* instämt. Uti den förra hemställdes, att Riksdagen ville i skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, i hvilken mån nedsatta afgifter för persontrafiken å statens jernvägar, genom införande af s. k. zontariff eller annorledes, må kunna bidraga såväl till underlättande af samfärdseln mellan befolkningen i olika delar af landet som till jernvägarnes ekonomiska utveckling, samt med ledning af denna utredning för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill den kan föranleda. Herr Thermanius åter hemstälde i sin motion, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om utfärdande af föreskrifter om införande på statens jernvägar af persontariff enligt vissa i motionen angifna bestämmelser.

Med afstyrkande af herr Thermanius' motion och med hufvudsakligt bifall till herr Johanssons motion, hemstälde utskottet:

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, i hvilken mån nedsatta afgifter för persontrafiken å statens jernvägar och införande af persontariff med fallande skala må kunna bidraga såväl till underlättande af samfärdseln mellan befolkningen i olika delar af landet som till jernvägarnes ekonomiska utveckling, samt med ledning af denna utredning vidtaga de åtgärder, som kunna befinnas lämpliga.

Om införande
af zontariff vid
statens jern
vägar.
(Forts.)

Efter föredragning af ärendet anförde:

Herr Hedin: Jag har, herr talman, icke något att anmärka mot sjelfva sakinnehållet af den framställning, som kommit från utskottet. Deremot önskar jag uttala, att kammaren, derest den för öfrigt är hågad för att bifalla utskottets förslag, bör vidtaga en förändring beträffande sjelfva formen för den ifrågasatta skrifvelsen till Kongl. Maj:t.

Under det nya representationsskickets första skede, då det åtminstone från Andra Kammarens sida visades någon benägenhet att begränsa Kongl. Maj:ts ekonomiska lagstiftningsenvälde, uppfans af ett qvickhufvud den läran, som till en början väckte temligen mycken anklang, att, om ett dylikt yrkande också vore i sig sjelft teoretiskt berättigadt, det dock för närvarande kunde anses mindre praktiskt viktigt derför att, såsom det hette, utvecklingen gått i den rigtning, att Kongl. Maj:ts ekonomiska lagstiftningsrätt blifvit mer och mer inskränkt och denna Kongl. Maj:ts lagstiftningsrätt blifvit mer och mer med Riksdagen delad. Detta påstående är i sjelfva verket alldeles ogrundadt. Verkliga förhållandet är nemligen, att Kongl. Maj:ts ekonomiska lagstiftningsenvälde ifrån år 1809 och allt intill denna stund har utvecklats sig i en sådan grad, att våra grundlagsstiftare icke kunnat drömma om något dylikt. Detta har skett derför, att sedan 1809 månget då alldeles okänt, icke anadt verksamhets- och derför äfven rättsområde uppkommit, der Kongl. Maj:t utan vidare tillegnat sig en lagstiftningsrätt, som, om grundlagsstiftarne kunnat ana det, genom en grundlagsbestämmelse med all säkerhet skulle lagts dels under Konungs och Riksdags gemensamma lagstiftningsrätt och dels under Riksdagens uteslutande beskattningsmagt. Jag skall nu icke ingå på att exemplifiera detta, för att icke upptaga kammarens tid. Saken har enligt mitt förmenande blifvit fullständigt utvecklad i en inom Första Kammaren för två år sedan väckt motion. Nu frågas: huru länge skall det fortgå så att Kongl. Maj:t skall ega uteslutande rätt att bestämma öfver de taxor, af hvilka en af statens största inkomster, nemligen trafikmedlen, beror? Grundlagsstiftarne för åttio år sedan öfverlät åt representationen att bestämma postbevillningen, som af 1809—1810 årens Riksdag beräknades till 150,000 rdr banko. Det är visserligen sant, att denna bevillning sedermera ökats, så att den i Kongl. Maj:ts förslag till budget för nästinstundande år kunnat upptagas till 7,700,000 kronor, men trafikmedlens brutto uppgick år 1889 till öfver 22 miljoner kronor. Nu är det obestriddigt, att till sin teoretiskt statsekonomiska natur äro postmedlen och jernvägstrafikmedlen af alldeles enahanda art, men ur statskassans synpunkt äro trafikmedlen betydligt viktigare än postmedlen, efter som *nettoinkomsten* för år 1892 beräknats till 10,500,000 kronor, under det att postverkets *bruttoinkomst* beräknats endast till 7,700,000 kronor. Ser man åter saken från samfärdselns och näringarnas synpunkt, läser ingen kunna påstå,

att icke fastställandet af jernvägstaxor är betydelsefullare än bestämmandet af portot för ett bref eller brefkort.

Att man således skulle oupphörligen och fortfarande låta Kongl. Maj:t — som blott tagit denna magt, under det att naturligen det rätta hade varit att efter analogi med postbevillningen Kongl. Maj:t åtminstone delat denna magt med Riksdagen — att man skulle fortfarande finna sig i detta, att låta Kongl. Maj:t usurpera densamma och således skrifva här till Kongl. Maj:t och begära att Kongl. Maj:t måtte vidtaga kanske en ytterst genomgripande reform i taxebestämmelserna och besluta den utan Riksdagens hörande — detta kan jag icke finna rätt, och därför skall jag anhålla, att Andra Kammaren måtte bifalla utskottets förslag med ändring af de två sista raderna, så att det der komme att heta: »*samt för Riksdagen framlägga det förslag, som af denna utredning kan föränledas*». Detta yrkande öfverensstämmer för öfrigt, om jag icke misstager mig, med den förste motionärens framställning.

Om införande af zontariff vid statens jernvägar.
(Forts.)

Herr Romberg förenade sig med herr Hedin.

Vidare yttrade:

Herr Thermænius: På sätt herrarne finna, har utskottet, såsom det heter på sid. 31, »med afstyrkande af herr Thermænius' motion och med hufvudsakligt bifall till herr Johanssons motion», gjort sin hemställan. Med anledning häraf skall jag be att få jemföra åtskilliga punkter i den motion jag afgifvit med hvad utskottet sagt, på det att herrarne må se huru vida det afstyrkande, utskottet här gjort, är behörigt eller icke.

Ser man då på allra första raden af förslaget, så står der: »*Zon-systemet gäller från hvilken station som helst*». Så vidt jag kunnat finna, har utskottet icke sagt något särskildt om denna punkt, och det lär väl icke låta tänka sig, att, om förslaget skall realiseras, det icke skall ske i hufvudsaklig öfverensstämmelse med det i första punkten angifna sättet.

Vidare hör det till motionens principer, att *medelpriset per kilometer skall blifva lägre ju längre man reser*. Derom säger utskottet å sid. 24: »En persontariff med fallande skala, i likhet med hvad fallet nu är vid godstrafiken, är icke blott principiellt riktig, utan har vid användning inom åtskilliga länder praktiskt visat sig fördelaktig». Således, i denna del har utskottet varit ense med mitt förslag.

Vidare hör till grundsatserna i motionen, att *medelpriset icke bör understiga en viss gräns, för att icke jernvägen derigenom skall ådragas förlust*. I afseende på denna sak säger utskottet på sid. 16 följande ord: »Tariff med fallande skala är, såsom ofvan visats, riktig därför att längre transporter ställa sig för banan billigare än kortare på grund af bättre tillgodogörande af dragkraft, transportmedel, per-

Om införande
af zontariff vid
statens jern-
vägar.

(Forts.)

sonal och tid». Äfven i denna del af förslaget äro således utskottet och jag ense.

En annan grundsats i den motion jag väckt är den, att *biljett-prisen skola blifva lägre, ju flera stationer man reser, för att undvika svårigheterna vid öfvervakande af förbudet mot öfverlåtande af biljett*, som annars komme att ega rum. I afseende på denna sak säger utskottet på sid. 24: »Den ene af motionärerne, herr Johansson, föreslår zoner af stigande bredd, men konstant pris, den andre, herr Thermænius, zoner af lika bredd, men fallande pris. Redan förilidet års utskott påvisade, hvilka svårigheter, särskildt med afseende på kontrollen, som skulle uppkomma genom antagande af herr Johanssons förslag om zonindelning; och än utförligare framhållas svårigheterna i bilagan till herr Thermænius' motion. Äfven om utskottet icke håller osannolikt, att svårigheterna vid en zonindelning med zoner af växande bredd i dessa anföranden blifvit öfverskattade, och ej betviflar, att icke desamma jemförelsevis lätt kunna öfvervinnas, anser dock utskottet, att zoner med lika bredd vore att föredraga, derest öfver hufvud zonindelning skall införas».

Utskottet har således ingenting emot, att zonindelning skall införas, såsom jag strax vidare skall visa, och då ställer det sig ju uppenbarligen på den ståndpunkt jag i mitt förslag förfäktat.

Det hörer också till grundsatserna i mitt förslag, att *skalan för prisreduktionen skall vara 50-kilometerhåll*. Utskottet för sin del har på sid. 25 sagt, »att det snarast skulle anse fördelaktigast det enkla slag af zombildning, som uppkommer genom att lägga nymilen i stället för kilometern till grund för tariffberäkningen, måhända med undantag för förstadsstrafiken». Således har utskottet ingenting emot zonindelning i och för sig, men bredden af de föreslagna zonerna anser utskottet icke vara lämplig. Litet förut, på sid. 20, der utskottet resonerar om samma sak, hänvisar det emellertid till förhållandena i Holland och hvad som är gjordt i detta land; der lærer 50-kilometerindelningen vara vidtagen vid statsjernbanbolaget. Då således utskottet i detta fall hänvisar till holländska förhållanden och att det är fråga om att tillämpa de anordningar, som der nu äro vidtagna vid statsjernbanorna, äfven på andra banor, synes det mig besynnerligt, att utskottet icke velat vara med om förslaget om 50-kilometersdistanserna, så som jag i min motiou framställt. Beträffande i öfrigt företrädet af 50-kilometersdistanserna framför nymilsdistanserna vill jag påpeka, att redovisningen och kontrollen blir ofantligt mycket lättare, då det är fråga om längre distanser och färre enhetspris, än då det är fråga om kortare distanser och flera enhetspris.

Det, som torde vara den egentliga hållhaken mot mitt förslag, är väl dock den prisberäkning, som ligger till grund för detsamma. Utskottet säger härom på sid. 12: »Den princip, som författaren lägger till grund för sina beräkningar, och det sätt, hvarpå beräkningen utförts, synes utskottet ej kunna försvaras. Utskottet har därför ej an-

sett sig här böra referera desamma». Men litet längre fram, på sid. 26, säger utskottet: »Frågan, huru vida en nu utförd väsentlig minskning af biljettprisen i Sverige skulle frambringa ett ekonomiskt godt resultat för jernbanorna eller ej, är svår att besvara och låter sig ej beräkna på det sätt, som användts i bilagan till herr Thermænius' motion»; men så tillägger utskottet: »om ock vissa antydningar kunna på det sättet erhållas till det rätta svarets innebörd». Här gifves således ändå ett visst erkännande äfven åt sättet för beräkningens utförande, fastän utskottet icke i detalj kan gilla detsamma.

Så komma vi till prissatserna, hvilka återfinnas på sid. 1. Begynnelseprisen i den föreslagna nya tariffen äro: *i första klassen 6 öre, i andra klassen 4 öre och i tredje klassen 2 öre pr kilometer.* Dervid vill jag först fästa uppmärksamheten derpå att, hvad 1:a klassen angår, jernvägen redan nu med afseende å tur- och returbiljetter tillämpar denna siffra. Hvad 2:a klassen beträffar, är priset för tur- och returbiljett 4¹/₂ öre pr km., mitt förslag är 4 öre. Hvad slutligen 3:e klassens biljettpris angår, så läser det icke vara för herrarne obekant, att jernvägen sedan många år tillbaka säljer s. k. familjebiljetter, som nu tillhandahållas för icke mindre än 60 stationer och för så långa distanser som 10 nymil. Då jernvägen ansett med sin fördel förenligt att under så lång tid använda prisbestämmelser, som icke blott äro lika låga som de i motionen föreslagna, utan hvad 2:a kl. beträffar lägre, förefaller det mig underligt, att utskottet icke vågat i detta hänseende tillstyrka bifall till min motion.

Men det finnes äfven en annan prisfråga att här taga i betraktande, nemligen frågan om *det belopp, hvarmed biljettpriset skulle nedsättas, då man öfvergår från en zon till en annan.* Detta har jag ansett böra vara 0,1 öre, och det förefaller mig som om man svårigen skulle kunna hitta på någon lämpligare siffra. Ett tiondedels öre torde vara det minsta belopp, som man dervid skulle kunna använda. Att bestämma den gräns, der denna prisreduktion skall upphöra, blir naturligtvis jernvägsstyrelsens sak.

Såsom jag nu tror mig hafva visat, har utskottet i det hela taget varit fullkomligt öfverens med mig i afseende å det förslag, som jag framställt, med undantag blott beträffande prisen, hvarom dock ingenting särskildt blifvit af utskottet yttradt. Om då utskottet stannat vid hvad som står på sid. 30, nemligen att utskottet anser, att en skrifvelse, på sätt jag föreslagit, »med bestämdt uttalande om reformernas art och omfattning ej vore lämplig», skulle jag hafva varit nöjd dermed och äfven med det förslag, som till sist angifves. Men då utskottet också säger, att det *afstyrker* en motion, hvilken, såsom jag visat, haft så stora sympatier inom utskottet, tillåter jag mig yrka, att det tillägg, som finnes i stycket öfverst på sid. 31: *med afstyrkande af herr Thermænius' motion och med hufvudsakligt bifall till herr Johanssons motion* måtte utgå, så att det skulle heta: *På grund af hvad ofvan anförts hemställer utskottet etc.* Jag gör det så myc-

Om införande af zontariff vid statens jernvägar.
(Forts.)

Om införande
af zontariff vid
statens jern-
vägar.
(Forts.)

ket hellre som jag gjort mig underrättad om, att en sådan ändring, som förefaller åtminstone mig alldeles tillbörlig, då utskottet haft så mycket godt att säga om min motion i öfrigt, låter sig göra genom att införa de sistnämnda orden i det protokollsutdrag, som kommer att åtfölja skrivelsen till Första Kammaren.

Till sist och medan jag har ordet, skall jag be att få anföra, huru förslaget bedömes af högsta vederbörande inom jernvägsstyrelsen. De säga derom, att de finna det »högst beaktansvärdt» och att de »med stor tillfredsställelse tagit del af detsamma». Jag anför detta gent emot utskottet, som ansett förslaget helt enkelt böra afstyrkas. Högsta vederbörande hafva en annan tanke, och jag är förvissad om, att vid de åtgärder, som väl blifva följden af det skrivelseförslag, som föreligger, det skall vinna det beaktande, som jag tror det vara värdt, ehuru utskottet, att döma efter dess slutord, icke finner det vara värdt någonting alls.

Herr Wijkander: De båda talare, som nu gjort invändningar mot utskottets förslag, hafva blott hållit sig till den formella sidan af saken, och jag kan därför vara mycket kort, då jag besvarar dem båda.

Den siste af dem yrkade, att kammaren skulle borttaga några ord, som stå framför klämman i utskottets betänkande. Jag förstår verkligen icke hvad han dermed menar. Om han afser att här till protokollet få fastslå, att mycket af hans motion öfverensstämmer med den motivering, som utskottet framställt, då instämmer jag med honom och ber att få bekräfta det. Men om han vill, att kammaren skall besluta att utskottet skall taga bort ord, som det ansett vara nödvändiga, så tror jag icke, att kammaren kan göra det. Utskottet har ansett sig vara tvunget att nyttja orden: *med afstyrkande af herr Thermænius' motion och med hufvudsakligt bifall till herr Johanssons motion*, emedan i den senare yrkas en utredning, och en sådan har utskottet ansett nödvändig, innan det bestämdt kan uttala sig i sjelfva saken. Deremot har herr Thermænius framlagt ett detaljeradt förslag till zontariff och anhållit att Riksdagen skulle ingå till Kongl. Maj:t med begäran att få den fastställd. Herrarne inse, hvilken principiel skilnad finnes mellan de båda förslagen, och därför är det af formella skäl som utskottet sagt, att det icke kan gå in på herr Thermænius' motion, deri begäres en bestämd tariff, men väl på herr Johanssons, i hvilken en utredning begäres. Utskottet har också ansett, att detta borde uttalas före klämman. Ty om icke utskottet sagt detta, utan blott föreslagit en skrivelse om utredning, kunde ju herr Thermænius med fullt skäl säga: här finnes icke i slutet något bestämdt uttalande om min motion; och då kunde tveksamhet råda i afseende å utskottets åsigt om densamma. Jag föreställer mig därför, att den siste talarens yrkande icke kan föranleda något beslut från kammarens sida.

Hvad deremot den förste talaren anmärkte är af en mycket större betydelse. Det framkastades af honom, att kammaren skulle i sitt beslut inskjuta ett viktigt uttalande om Konungens ekonomiska lagstiftning. Hittills har alltid varit fallet, att Kongl. Maj:t fått bestämma taxorna vid jernvägarne. Nu skulle man i en fråga, som är af sådan natur som denna, inskjuta i en bisats en anmodan till Kongl. Maj:t att för Riksdagen lägga fram förslag i detta afseende och derigenom vidtaga en principiellt vigtig förändring. Jag hemställer, huruvida icke utskottets yrkande är riktigt, att man bör behandla hvarje sak för sig och därför här endast begära en utredning. Dessutom tillägger utskottet: »samt med ledning af denna utredning vidtaga de åtgärder, som kunna befinnas lämpliga». Finner då Kongl. Maj:t, att det behöfves stora reformer, så antager jag, att Kongl. Maj:t, utan särskild uppmaning från Riksdagen, kommer att framlägga dem för Riksdagen, och jag anser mig så mycket mera berättigad att göra detta antagande, som Kongl. Maj:t under de senare åren framlagt reformer af långt mindre innebörd än denna för Riksdagen och inhemtat dess samtycke. Skulle det åter befinnas, att endast mycket små ändringar kunde göras, så föreställer jag mig, att kammaren icke skulle vilja hafva dem framlagda, utan gerna lemna afgörandet åt Kongl. Maj:t.

Om införande af zontariff vid statens jernvägar.
(Forts.)

Under alla förhållanden skulle jag på det högsta beklaga, om i beslutet skulle inskjutas en bisats, som möjligen skulle kunna åstadkomma, att denna reform, hvars framgång vi alla önska, komme att falla. För öfrigt erkänner jag, att jag mycket gerna skulle se, att en ändring i denna rigtning komme till stånd, men *här* anser jag den som sagdt olämplig.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag oförändradt.

Herr Bülow: När man får mottaga så digra luntor som i denna fråga, der ensamt den nästföregående talarens motion upptager 47 trycksidor, så blir man lätt förledd att slå i hjel frågan, i synnerhet som Riksdagen har mycket annat att göra. Jag skulle anse det mycket sorgligt, om så skedde i detta fall, ty jag tror, att zonsystemet har en stor framtid för sig, just emedan vårt land är långt och man därför har så långa afstånd att resa på. Om man reser från södra Skåne till Stockholm, så kostar det mer än att resa från södra Skåne till Berlin, och det gör, att invånarne i den sydligare delen af nämnda provins mycket sällan resa till sin hufvudstad. Jernvägen vill icke hafva några inkomster af dem; åtminstone håller den icke sådana pris, att allmänheten kan resa hit. Prisen äro allt för höga och det lär icke kunna blifva någon förändring, om man icke inför zontariff. När man har infört sådant i ett land som Ungarn, der det icke finnes sådana afstånd som hos oss, och det der bär sig synnerligen godt, så är det säkert, att det i vårt land kommer att bära sig ändå bättre på grund af de stora afstånden.

Jag mins mycket väl, hvilka hårda strider utkämpades, när zon-

Om införande
af zontariff vid
statens jern-
vägar.
(Forts.)

systemet infördes inom postverket, och det bestämdes, att ett bref skulle kosta lika mycket mellan Lund och Malmö som mellan Lund och Haparanda, och jag mins, huru omöjligt man då ville göra detta system. Men det har sedan burit sig mycket bra, och jag tror ej, att någon skulle vilja afskaffa det.

Man har vid behandlingen af jernvägsfrågor alltid varit besvärad deraf, att man icke velat se frågan i stort. Och dock måste alla dessa kommunikationsfrågor ses mycket i stort. Menniskoslägtet är solidariskt och den ene behöfver den andre. Derför måste kommunikationsväsendet ordnas i stor skala, och dit kommer man först genom zontariffen.

Jag instämmer därför i utskottets utlåtande, ehuru jag helst skulle hafva sett, att det hade gått ännu längre. Jag hoppas dock, att det skall göra sin verkan.

Herr Thermænius: Jag beklagar, att motionen blifvit så lång, att utskottets betänkande blifvit så digert och att mitt anförande äfven blef så långt, att herr Bülow icke kunnat taga reda på hvarken det ena eller det andra; men ändå mera beklagar jag, om kanske flere af kammarens ledamöter ej haft tid läsa igenom dem. Skulle detta vara förhållandet i allmänhet, så beklagar jag också, att besluten måste »blifva derefter», då man icke bryr sig om att taga reda på hvad saken egentligen gäller.

Hvad angår det yttrandet af utskottets ordförande, att det skulle vara en ofornlighet, att Riksdagen utan att afslå min motion inginge med en skrifvelse till Kongl. Maj:t, så skall jag be att få hänvisa till det utlåtande af ett annat tillfälligt utskott — det andra — som för en stund sedan var före. Någon af motionärerna hade i den frågan yrkat, att svagdricka icke skulle få hålla mer än 2 volymprocent alkohol; — det var alltså en siffermotion såsom min. Med bifall till utskottets hemställan beslöt kammaren då för sin del en skrifvelse till Kongl. Maj:t, att han måtte låta utreda frågan. Således måtte det icke möta något formelt hinder att, oaktadt en motion rör sig med siffror, med anledning af densamma föreslå en skrifvelse.

Jag vidhåller därför mitt yrkande, att de nämnda raderna i utskottets hemställan måtte utgå, och jag gör det äfven för utskottets egen skull; ty det skulle se besynnerligt ut, om motionen skulle afslås, då utskottet i så mycket varit med om densamma, hvilket ju också utskottets ordförande själf erkänt.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr talmannen till proposition upptagit de särskilda yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan oförändrad, och skulle detta beslut, jemlikt 63 § 3 mom. riksdagsordningen, genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

§ 7.

*Ang. ifrågasatt
inrättande af
en frilagersin-
stitution m. m.*

Slutligen föredrogs bevillningsutskottets betänkande n:o 5, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om dels framläggande af förslag till inrättande af en frilagersinstitution, dels ock utredning af frågan om inrättande af en svensk frihamn vid Öresund.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 64, hade herr *M. Dahm* föreslagit, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t ville anhålla såväl om förslag till inrättande af en frilagersinstitution, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med 1886 års förslag, som (med hänsyn till Köpenhamns snart inträdande frihamnsrätt) om utredning af frågan om och behovet och förmånen af inrättande af en svensk frihamn vid Öresund.

Utskottet hemställde i föreliggande betänkande, att motionärens förslag måtte på det sätt bifallas, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om framläggande för nästa Riksdag af förslag till förordning angående allmänt frilager, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts förslag till 1886 års Riksdag samt med föreskrifter, som betryggade statsverket för alla kostnader med anledning af berörda institution.

Reservation emot utskottets hemställan hade anmälts af herrar *Reuterswärd, Wallberg, Stephens, Almström* och *P. J. Andersson*.

Rörande detta ämne anförde nu:

Herr *Swartling*: De skäl, som föranledde 1886 års Riksdag att afslå det då af Kongl. Maj:t framlagda förslaget till inrättande af frilager, synas mig fortfarande ega full giltighet och böra föranleda kammaren att äfven nu afslå bevillningsutskottets hemställan i föreliggande fråga.

Vore det så, som utskottet och motionären föreställa sig, eller att i och med upprättandet af frilager våra affärsmän skulle sättas i stånd att med framgång upptaga konkurrensen med Köpenhamns köpmän, skulle jag oändligt gerna vilja vara med om förslaget, och det tror jag att för öfrigt alla då skulle vilja. Men jag tror, att dessa föreställningar och derpå grundade förhoppningar äro betydligt öfverdrifna, och jag vågar nästan påstå, att en insigtsfull och erfaren affärsmän, som noggrant satt sig in i frågan, icke skall kunna hysa sådana förhoppningar. Är det öfver hufvud taget möjligt för våra affärsmän att med fördel kunna drifva handel på utlandet med importerade varor, så låter sig detta göra med de lättnader för handeln, som redan finnas i nederlags- och transit-upplagsrätten. Vi se också

Ang. ifrågasatt
inrättande af
en frilagersin-
stitution m. m.

(Forts.)

i det af utskottet anförda yttrandet af Göteborgs handelsförening, hurusom i Norge 1880 exporterades främmande varor för 3 millioner, deraf för nära 2 millioner till Sverige. Nu är det visserligen sant, att Norge sedan 1886 har en lag om frilager, men så vidt jag vet, har än i denna dag intet frilager der blifvit upprättadt, och hvad jag med full säkerhet kan påstå, är att det icke fans vid nyssnämnda tidpunkt, 1880. Det kan sålunda icke påstås, att det är på grund af den der befintliga frilagersinstitutionen, som det blifvit Norge möjligt att åstadkomma denna export, och det anförda förhållandet bevisar således, att denna institution för sådant ändamål icke är nödvändig.

Är den nu icke nödvändig för den utrikes handeln, så kan man ju möjligen påstå, att den är gagnelig för den inrikes handeln. Ja, kommerskollegium har i sitt af utskottet åberopade, för några år sedan afgifna yttrande påstått, att icke mindre afsevärda vore fördelarne af frilagersinstitutionen för den inrikes handeln. Betydande grenar af denna handel vore nemligen uteslutna från möjligheten att i någon betydligare mån draga nytta af nederlaget. Så vore förhållandet med handeln med de flesta manufakturvaror och i all synnerhet med handeln med väfnader. Det skulle alltså vara den inrikes handeln med utländska manufakturvaror som saken särskildt skulle gagna. Anser man det nyttigt och lämpligt att öka importen af dessa slags varor, ja då bör man skynda att tillägna sig frilagersinstitutionen, men då importen af dessa varor enligt statistiken för 1889 uppgick till ett belopp öfverstigande 63 millioner kronor, hvarvid är att märka, att de uppskattningsvärden, som af kommerskollegium användts, vida understiga det verkliga värdet, så vågar jag tro att kammaren icke skall finna skäl att genom bifall till föreliggande förslag ytterligare höja dessa importsiffror.

Jag ber, herr talman, att, på grund af hvad jag nu i korthet anført och med hänvisning i öfrigt till de i reservationen framlagda skäl, få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Häruti iustämde herrar *Petersson* i Boestad, *Petersson* i Hamra, *L. Eklund* och *Rosengren*.

Herr *Herslow*: Få ärenden torde vara så fullständigt utredda som föreliggande fråga. Den väcktes 1882 af representanter för Göteborgs och Malmö handelsverld, och trots den ärade siste talarens yttrande, att ingen insigtsfull och duglig affärsman kunde vänta sig någon nytta af denna institution, så föreställer jag mig, att kammaren icke utan vidare skall vilja fränkänna Göteborgs och Malmö affärsmän alla anspråk på att vara insigtsfulla och dugliga, då väl all insigt och duglighet i affärsverlden omöjligen kan vara koncentrerad i Norrköping.

Sedan frågan af dem väckts blef den af Kongl. Maj:t öfverlemnad till en komité samma år i oktober, och 1884 afgaf nämnda komité ett

synnerligen fullständigt betänkande, hvori förslaget tillstyrktes. Från komitén gick frågan sedan till tullstyrelsen och kommerskollegium, hvilka på det kraftigaste vitsordade sakens vigt. Sedan framkom förslaget som kongl. proposition vid 1886 års riksdag. Det blef då af den ena kammaren bifallet, men af den andra afslaget.

*Ang. ifrågasatt
inrättande af
en frilagersin-
stitution m. m.*
(Forts.)

Huru man för öfrigt än ställer sig till förslaget, måste man dock erkänna, att det för handeln innebär möjlighet att från utlandet utan att erlægga tull intaga stora kvantiteter och med mycket större frihet, än nederlags- och transitoupplagsrätten medgifver, behandla detsamma för att sedan i mindre kvantiteter försälja det antingen i utlandet eller inom landet. Det medgifver egare möjlighet att ompacka det införda godset och samarbeta det med inländskt eller utländskt icke tullpliktigt material. Derigenom komme den stora handeln att tilltaga, och det är just den stora handeln, som utvecklar sjöfarten, i det den medför längre linier, åstadkommer direkta förbindelser med aflägsna orter, så att icke de enda orter i utlandet, med hvilka vi stå i någon afsevärd direkt förbindelse, såsom nu är förhållandet, bli Köpenhamn och Lübeck.

Hvad som anförts emot förslaget — jag är så hes, att jag måste koncentrera mig och endast tala antyduingsvis — är först ett argument, som den näst föregående talaren använt, nemligen att man skulle uppmuntra införseln af utländska manufakturver och öfverflödsvaror.

Detta skulle ligga deruti att man lättare kan taga in i större partier, verkställa ompackning och försälja i mindre partier. Det nekar jag icke, att om den rörelsen vore omöjlig på annat vis än att de infördes genom frilager, skulle det befordra införseln. Men händelsen är den, att om vi icke införa frilager hos oss, kan det icke hindra, att vårt närmaste grannland på andra sidan Sundet begagnar sig af de fördelar, frilagersinstitutionen skänker, och att frilager finnas der. Men frågan är icke: skall det finnas frilager eller icke? Utan frågan är: skall, då möjlighet förefinnes att medelst frilager förmedla varubyttet från svenskt område, skall då denna rörelse förbehållas åt svenske män och åt svensk plats, eller skall man finna sig i att den förmedlas alldeles utanför våra dörrar, på annat ställe? — Alldeles samma svar gäller i fråga om den anmärkning, som reservanterna gjort, att detta leder till minskade tullinkomster. Ty, säger man, hvad man inför i tjocka emballage, det ompackar man och inför genom tullen i landet i tunna emballage. — Det är sant, att häraf uppkommer en minskning i tullinkomster på sådana varor, der tullen är beräknad på tjocka emballage. Men är det bättre att denna inkomst på tullen kommer till Köpenhamn? Det är ju der precis samma sak, och jag försäkrar att de saker, som tagas från frilager i Köpenhamn, äro till den grad tunt inpackade, att det icke i det afseendet blir någon skillnad, om varorna föras in i landet ifrån svenskt frilager eller ifrån danskt.

Slutligen talas det om, att vinsten så småningom skulle komma blott några få platser till godo, och att andra platser skulle göra för-

Ang. ifrågasatt
inrättande af
en frilagersin-
stitution m. m.

(Forts.)

lust. — Än en gång ber jag få säga att så icke är förhållandet. Hvilken plats som helst kan inrätta frilager. Meningen är icke sådan, att motionens syfte fordrar att frilager skulle anläggas här eller der, utan hvilken plats som helst, som skulle finna det förmånligt, kan inrätta frilagersinstitution. Och de smärre städerna, som icke göra det, vinna alltid den fördelen att nu kunna förse sig med varor från åtskilliga frilager från andra områden, från svenska områden, i stället för att nödgas förse sig från frilager i Danmark eller från det stora frilagersområdet, som Hamburg innehar.

Hvarför är frågan upptagen i år, och hvarför har icke blott bevillningsutskottet och Riksdagen, utan äfven industri- och handelsverlden upptagit densamma? — Jo, det är ganska påtagligt. Köpenhamn har fullbordat utvecklingen af frilagersinstitutionen till att blifva frihamn. Det är då frågan, huru vida icke detta kommer att för en ej ringa del af Sverige medföra ett mycket större beroende af Köpenhamn än förut, och om icke Köpenhamn mycket kraftigare skall göra sig gällande som förlagsmannen, hvilken skall förse oss med våra varubehof, och hvilken uteslutande tager in stora partier från de stora platserna för att distribuera dem åt oss och sålunda ensamt för sig förbehålla hela vinsten af den stora handeln.

Det är ännu en annan omständighet, en tidskonjunktur, som nödgar oss att förse vår affärsverld med vapen för att fullgöra de kraf, som ställas på oss i anledning deraf, att den nya Nord-Östersjö-kanalen efter sitt öppnande kommer att draga handeln in på nya banor. Det kan hända, att handeln derefter kommer att öfvergå till Östersjön och bättre kunna drifvas till exempel i Stockholm än vid Öresund. Men i hvarje fall bör något göras, så att vi kunna vara i stånd att något så när upptaga den konkurrens, som då kommer att kraftigt tränga oss in på lifvet.

Det viktigaste, och deri ger jag motionären rätt, ehuru utskottet icke tänkt på det, är att göra för oss någon frihamn likaväl som i Danmark. Ty säkerligen är frilagret icke tillräckligt, utan det fordrar att blifva fullständigadt genom frihamnsinstitution.

Men så är icke förhållandet, ty den frilagersinstitution, som föreligger i den kongl. propositionen, medgifver verkligen en friare handelsrörelse och är i många afseenden närmare begreppet frihamn än den danska institutionen, och därför tror jag, då man icke genast kan tänka på någon frihamn, emedan ingen vågar riskera de stora kapital, som erfordras, att man kan, genom att frilagersinstitutionen medgifves åt de platser som sådant önska, så småningom utveckla sig derhän och komma allt närmare en institution, som rätt mycket liknar en frihamn. Tänker man på vestkusten, bör Göteborg kunna ganska lätt och utan stora förändringar utveckla sig till en frihamn utan stora förändringar, nemligen i fråga om lagstiftningen. Det beror sedan på om denna tanke visar sig hafva så stor innebörd, att det uppstår en handelsrörelse, för hvars utveckling penningverlden kan våga de be-

tydliga kapital, som erfordras. Såsom herrarne finna i komiténs utredning, får denna institution i intet fall medföra kostnader för staten. Genom denna inskränkning hafva vi, om vi antaga utskottets förslag, förbehållit oss att inga kraf må ställas på staten. Då synes det mig, att, när affärsverlden så allvarligt begär denna rättighet, det icke skulle vara någon fara, om riksdag och regering lemnade en sådan frihet åt dem som vilja begagna sig deraf. Är det inga dugliga affärsmän, som vilja begagna sig deraf, blir det ingenting af med saken, men icke ligger det någon fara i att medgifva en rättighet, som, om den vinner förtroende, kan utveckla sig till frihamnsinstitution.

En annan invändning, som är gjord, är att man icke borde antaga ett sådant förslag på en enskild mans initiativ. Denna invändning vore fullt befogad, om här föreläge ett förslag af enskild man att antaga en institution och särskildt ett rättsinstitut på rak arm och affattadt efter hans hufvud. Här är fråga om en skrivelse till Kongl. Maj:t, och hvad vi skriva om är ej att få en institution efter motionärens hufvud, utan att få ett förslag i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts eget förslag 1886; ett förslag, för hvilket de mest fullständiga förberedande arbeten legat till grund. Det är icke blott efter min och utskottsmajoritetens tanke, utan äfven efter mycket stora affärsmäns åsigt fråga om att medgifva en sak, som utan några kostnader för staten främjar utrikes och inrikes handel och sjöfart och industri. När det icke är fråga om några lösa idéer, utan att få ett kongl. förslag, och ett förslag, som icke fordrar några dyrbara utredningar eller komitéer, utan endast att Kongl. Maj:t måtte titta igenom sitt förslag, tycker jag att man mycket väl kan göra detta lilla medgifvande. Jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

Med herr Herslow förenade sig herrar *Arhusiander* och *Beckman*.

Herr Dahn: Då jag läste igenom detta tillägg till bevillningsutskottets utlåtande, som följde efter den nakna reservationen, såsom dess motivering, väntade jag att i detta tillägg finna synnerligen starka och framför allt *nya* skäl utöfver de 1886 framhållna *mot* inrättande i vårt land af en frilagers-institution. Men hvad är det för skäl Första Kammarrens reservanter söka grunda sitt afslag på? Jo, först och främst framhåller man, att för kort tid förflutit sedan frågan om frilager förra gången var före i Riksdagen, då saken afslogs. Reservanterna borde dock, innan en förebräelse framkastas i detta afseende, betänka, att dels *Första Kammarren* antog förslaget om frilager 1886, dels att *alla ledamöterna från Andra Kammarren inom bevillningsutskottet* i år tillstyrkt förslaget.

Så anmärker man emot att en enskild motionär kommit fram med detta förslag och att han »skall grunda sin framställning ej blott på de skäl, han för sin egen del anser tala för densamma, utan derjemte på ett af vederbörande kommun eller konsortium af vederhäftige per-

Ang. ifrågasatt inrättande af en frilagersinstitution m. m.

(Forts.)

*Ang. ifrågasatt
inrättande af
en frilagersin-
stitution m. m.*

(Forts.)

soner fattadt beslut, att efter en viss angifven plan åvägbringa det företag», han föreslår. Men så har ju i det hela taget skett. Förslaget har tillkommit på grund af petition år 1882 af två af våra största stads-samhällen, nemligen Göteborg och Malmö, och i anledning häraf har Kongl. Maj:t tillsatt en komité och efter inhemtande af dess utlåtande och vederbörande myndigheters hörande framlagt förslag i saken. Utredningen är således gjord, och de kostnader, reservanterna på andra sidan i sitt »tillägg» omnämna, skola komma i fråga i och för utredning, äro således endast onödiga bekymmer.

Vidare har det i reservationen framhållits, att på grund af nederlagsrätten och transitoupplagsrätten sådant frilager skulle vara obelöf- ligt. Men kan man väl tänka sig, att affärsmännen i två af våra största handelsstäder skulle vilja underkasta sig sådana uppoffringar som dem, hvilka måste föranledas af deras berörda petitioner till Kongl. Maj:t, i fall de samma medförde åsyftadt resultat, om icke de ansåge frilager vara nödvändigt för att kunna bestå i konkurrensen med utlandet?

Hvad beträffar påståendet att vi utaf till oss importerade varor skulle hafva svårt att åstadkomma någon reexport och att, äfven om omstufning, bearbetning och förädling af varor på frilaget egde rum, tanken på en reexport likväl icke skulle blifva realiserad, så — hur veta reservanterna det? Tvärt om är det mycket troligt att genom frilagers- rätten t. ex. Sveriges hufvudstad skulle kunna med ganska god utsigt till framgång upptaga täflan med Köpenhamn om reexporten af im- porteradt gods på Finland, och att Göteborg skulle kunna göra likaså beträffande Norge och Jutland. Men temligen säkert är det, att våra svenske affärsmän genom inrättande af frilager åtminstone skulle kunna bevara sina respektive handelsområden inom eget land.

Man motverkar ingalunda importen af s. k. korta varor, viner, m. m. genom att sätta sig emot inrättande af frilager hos oss; ty finnes frilager i Köpenhamn, är det tydligt att dylika varor hafva lika lätt och beqvämt att komma till hvilka delar som helst af vårt land, som från ett frilager i Malmö. Vi blifva lika litet befriade från dessa artiklar, om frilagersinstitutionen införes eller icke. Enda skillnaden blir, att, om vi icke få frilager i Sverige, hela vinsten kommer att stanna i utländske köpmäns händer, och detta skall, såsom jag i min motion påpekat, blott bidraga att öka vår handelsbalans till vår nackdel.

Man säger vidare, att staten skulle lida förlust på tullen derige- nom att det tunga emballaget förvandlades till ett mindre tungt vid ompackningen, och emballaget jemväl drager tull. Häremot finnes ju bot genom att höja tullen med ett belopp, som motsvarar skillnaden mellan det tunga och lätta emballaget, ja ännu högre, då en väsentlig del af dessa varor är att hänföra till lyxartiklar. Men under hvilka omständigheter som helst är det säkert, att dessa artiklar i alla fall komma oss till handa ifrån Köpenhamn, ompackade i lätta emballage, hvarigenom visserligen icke våra egna köpmän kunna täfla om denna

affärgren med nämnda danska hufvudstad, men hindrandet af import af sådana varor genom att förbjuda inrättande af svenskt frilager icke i någon den ringaste mån uppnås.

Ang. ifrågasatt inrättande af en frilagersinstitution m. m.

Vidare säga reservanterna, att, då endast de större städerna kunna begagna sig af en frilagersinstitution, det blefve en orättvisa mot småstäderna, och att dessa skulle ligga under i konkurrensen med de större. Hvarifrån tro reservanterne männe att importörerna i våra småstadsamhällen taga sina varor? Jo från ett utländskt frilager t. ex. Köpenhamn. De komma ingalunda att blifva utsatta för någon konkurrens med de svenska frilagersplatserna; tvärt om blifva de i tillfälle att välja mellan flera dylika platser och att ej endast vara hänvisade till det utländska frilagret. Det är mellan detta och det svenska, som täflingskampen kommer att ega rum. Detta fatta danskarne lätt, då de från sin synpunkt sedt säga, att det är med Hamburg Köpenhamn skall täfla och att kampen gäller Östersjön och att utsigten till seger ligger deri att »Köpenhamn har ett uppland (Skandinaviska halfön) som hörer det naturligt till» och »att det allaredan har ångbåtslinier som förena det med alla *svenska* östersjöhamnar och en stor del af de andra». Det har ock visat sig att Köpenhamn och »det forenede Dampskibsselskab» till väsentlig del öfvertagit den finska handel som för endast ett par år sedan gick öfver Sverige. Nu exportera det forenede Dampskibsselskabets båtar Finlands mejeriprodukter, boskap och äfven emigranter öfver Köpenhamn till England och Amerika, och att det å andra sidan tillför Finland dess behof af kolonialvaror med flera artiklar är lika säkert. Det är en affär som redan är förlorad, och smörtullen har helt visst dertill ej oväsentlig skuld. Men möjligen kan, om frilager inrättas, detta åstadkomma att hufvudstaden, som ligger Finland närmare, kan i någon mån återtaga densamma.

(Forts.)

Jag vill icke längre upptaga herrarnes tid i denna sena timme, utan inskränker mig till att yrka bifall.

Öfverläggningen var härmed slutad. I enlighet med de yrkanden som derunder förekommit gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag å såväl nämnda hemställan som den i ämnet väckta motionen, och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef likväl begärd och företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den som bifaller bevillningsutskottets hemställan i dess betänkande n:o 5, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren afslagit såväl utskottets nämnda hemställan som den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen visade 108 ja mot 56 nej; varande alltså utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 8.

Herr *A. Åström* aflemnade en motion, n:o 189, om införande af en progressiv värnskatt, hvilken motion bordlades.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes:

Statsutskottets utlåtande, n:o 42, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beredande af lånemedel till utveckling af statens telefonväsende;

Lagutskottets utlåtande, n:o 30, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående vissa förändringar i lagstiftningen rörande handeln med vin och maltdrycker m. m.; samt

Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 15, i anledning af väckta motioner om skrivelse till Kongl. Maj:t med anhållan om ändrad lydelse af § 15 i kongl. förordningen angående eldfarliga oljor och andra dermed jemförliga vätskor den 26 november 1875.

Dessa ärenden skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ärenden som blifvit två gånger bordlagda.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr *E. G. Boström* under 5 dagar fr. o. m. den 17 dennes,
och » *C. J. Jakobson* » 3 » » » » 18 »

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 11,35 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.